
1	BAGGRUND FOR EVALUERINGEN	3
1.1	Formål med evalueringen	3
1.2	Gennemførelse af evalueringen	5
1.3	Rapportens opbygning	6
2	SAMMENFATNING	7
3	BESKRIVELSE AF MÅLGRUPPE, MÅL, ORGANISATORISKE RAMMER OG INDHOLD	10
3.1	Målgroupe	10
3.2	Mål	11
3.3	Organisatoriske rammer	11
3.4	Indhold	12
4	PROJEKTETS EFFEKTER	14
4.1	Status i forhold til uddannelse og beskæftigelse	14
4.1.1	Fremtidig tilknytning til arbejdsmarkedet	17
4.1.2	Forsørgelsesgrundlag	20
4.2	Personlig udvikling	20
4.2.1	Netværksdannelse og deltagelse i fritidsaktiviteter	22
4.2.2	Motivation i forhold til uddannelse og beskæftigelse	23
4.2.3	Selvværd og ansvar	26
4.3	Opsummering	27
5	PROJEKTETS RAMMER, INDHOLD OG PÆDAGOGIK	29
5.1	Visitation og sammensætning af deltagerne til projektet	29
5.1.1	Sammensætning af deltagerne til projektet	31
5.2	Rammer	34
5.2.1	Fastsættelse af målsætninger	36
5.3	Indhold	36
5.3.1	Indholdet på projektet det første halve år	37

5.3.2	Koblingen mellem det første halve år og de individuelle forløb	40
5.4	Den pædagogiske tilgangsvinkel	41
5.5	Opsummering	42
6	HOLDLEDERENS FUNKTION	44
6.1	Jobindhold og funktion	44
6.2	Samarbejdet med styregruppe og arbejdsgruppe	46
6.3	Kontakten til deltagerne	48
6.3.1	Caféen – samtale og støtte til psykosociale problemer	51
6.4	Kontakten til virksomhederne	53
6.5	Opsummering	54
7	SAMARBEJDSRELATIONER	56
7.1	Mellem styregruppe og arbejdsgruppe	56
7.2	Mellem AF, Kommunen, en a-kasse og øvrige aktører	58
7.2.1	Samarbejdet med virksomheder	59
7.3	Opsummering	60
8	EVALUATORS VURDERING OG BEMÆRKNINGER	62
8.1	Samlet vurdering af projekt "KorsørkVinder i arbejde"	62
8.2	Erfaringsopsamling – checkliste til fremtidige projekter	65
9	BILAG 1: MOTIVATIONSTYPOLOGI	68
10	BILAG 2: BEMÆRKNINGER TIL METODE OG DATAGRUNDLAG	71
11	BILAG 3: INDHOLD I PROJEKTETS FØRSTE SEKS MÅNEDER	73
12	BILAG 4: SAMMENFATNING AF RESULTATER FRA MIDTVEJSEVALUERINGEN	74

1 BAGGRUND FOR EVALUERINGEN

AF Vestsjælland og Korsør Kommune fik i 1998 af Arbejdsmarkedsstyrelsen bevilget midler til i fællesskab at gennemføre et projekt for kvindelige dagpenge- og kontanthjælpsmodtagere. Foruden midlerne fra Arbejdsmarkedsstyrelsen har både AF Vestsjælland og Korsør Kommune indskudt midler i projektet.

Foruden AF Vestsjælland og Korsør Kommune har en række uddannelsesinstitutioner, virksomheder og Kvindeligt Arbejderforbund i Danmark (KAD) deltaget i projektet.

Kvinderne i målgruppen var for dagpengemodtagernes vedkommende i fare for at falde ud af dagpengesystemet, mens både dagpengemodtagerne og kontanthjælpsmodtagerne havde begrænset eller stort set ingen erhvervs erfaring.

Fælles for begge grupper var, at de på grund af personlige og sociale problemer ikke var egnede til umiddelbart at modtage en erhvervsrettet opkvalificering. Der var med andre ord tale om ledige, hvor en ekstra indsats rettet mod de sociale og personlige problemer var nødvendig før, der eventuelt kunne sættes ind med en mere erhvervsforberedende og erhvervsrettet opkvalificering.

Det samlede projektforsløb strakte sig over halvandet år fra 3. januar 2000 til 30. juni 2001.

Evalueringen af projektet er gennemført i to trin, en midtvejsevaluering medio 2000 samt en slutevaluering medio 2001. Indeværende rapport er resultatet af en slutevaluering af projektet gennemført ved projektets afslutning.

Slut- og midtvejsevaluering er på opdrag fra AF Vestsjælland og Korsør Kommune begge gennemført af konsulentvirksomheden DMA/Research.

1.1 *Formål med evalueringen*

I midtvejsevalueringen blev fokus rettet mod det første halve år. Formålet med projektet det første halve år var med en blanding af personlig støtte, vejledning, undervisning, praktik og besøg på blandet andet uddannelsesinstitutioner at bibringe deltagerne grundlæggende sociale færdigheder i forhold til arbejdsmarkedet og faglig udvikling. Sigtet

var endvidere at skabe en afklaring hos deltagerne om fremtidige uddannelses- eller beskæftigelsesønsker. Efter det første halve år startede deltagerne på et års forløb med individuelle forløb i form af f.eks. uddannelse, beskæftigelse eller jobtræning.

På baggrund af midtvejsevalueringen har formålet med slutevalueringen blandt andet været at undersøge, hvorvidt deltagerne på projektet har formået at anvende de personlige resultater og redskaber opnået på første del af projektet i forhold til de individuelle forløb. Herunder grundlæggende sociale færdigheder i forhold til arbejdsmarkedet samt for flertallet af deltagerne den positive udvikling i forhold til motivation for uddannelse og beskæftigelse.

Formålet med slutevalueringen har herudover dels været at foretage en måling af deltageres udbytte af det samlede projektførelse, dels at evaluere samarbejdet mellem parterne i projektet, her primært AF og Korsør Kommune samt de uddannelsesinstitutioner, virksomheder og A-kasser, der har været involveret i projektet.

Ovenstående kan udmøntes i nedenstående spørgsmål, der søges besvaret gennem den samlede evaluering:

- Var det de rigtige deltagere i forhold til den opstillede målgruppe?
- Var det den rigtige indsats i forhold til deltagerne?
- Hvilke forventninger har deltagerne haft i forhold til forløbet?
- Hvordan har deltagerne oplevet forløbet?
- Hvordan er effekten på deltagerne m.h.t. den realiserede opkvalificering?
- Hvordan er deltageres udbytte af projektet bl.a. i forhold til udslusning og fremtidige muligheder?
- Havde de personer, der var tilknyttet projektet relevante kvalifikationer og tilstrækkelige rammer?
- Hvordan var samarbejdet mellem de involverede parter i projektet?
- Hvilke faktorer hæmmede eller fremmede indsatsen i forhold til de opstillede mål?

Samlet skal evalueringen sikre, at den erfaring, der genereres under projektet, opsamles og fastholdes, så den kan anvendes ved fremtidige projekter.

1.2 Gennemførelse af evalueringen

Ved slutevalueringen er der trukket på et flerstrengt evalueringsdesign:

- Desk research (projektbeskrivelse, referater m.v.)
- Personlige interview med deltagere
- Personligt interview med holdleder
- Personlige interview med medlemmer af styregruppe og arbejdsgruppe
- Personlige interview med virksomheder

Herudover er der trukket på det datamateriale, der blev genereret i forbindelse med midtvejsevalueringen. For en nærmere uddybning af metode og data grundlag henvises til bilagene.

På tidspunktet for slutevalueringen var der 14 ud af 16 startende deltagere på projektet. DMA/Research har gennemført interview med 12 af deltagerne. To deltagere har ikke ønsket at blive interviewet, hvilket de ligeledes ikke ønskede i forbindelse med midtvejsevalueringen. Interviewene havde en varighed fra tre kvarter til halvanden time.

Der er endvidere gennemført personlige interview med samtlige syv resterende medlemmer af styregruppen og arbejdsgruppen samt holdlederen. Siden midtvejsevalueringen har to medlemmer forladt arbejdsgruppen pga. anden beskæftigelse. Herudover var to medlemmer alene tilknyttet projektet det første halve år.

Foruden ovenstående interview med deltagere, styregruppe og arbejdsgruppe samt holdleder er der gennemført fire interview med repræsentanter for virksomheder, der har haft deltagere fra projektet i ordinær eller støttet beskæftigelse. Disse interview har blandt andet haft til formål at belyse de forhold, som virksomhederne eventuelt skal være opmærksomme på som part i opgaven med at integrere udsatte grupper på arbejdsmarkedet.

Dataindsamlingen i forbindelse med slutevalueringen er foregået i perioden 6. juni – 29. juni 2001.

1.3 Rapportens opbygning

I kapitel 1 redegøres for evalueringens baggrund, formål og gennemførelse.

Kapitel 2 indeholder en redegørelse for de væsentligste resultater.

Kapitel 3 er en beskrivelse af projektets organisatoriske rammer og indhold.

Kapitel 4 til 7 indeholder resultaterne af evalueringen.

Kapitel 4 belyser effekterne samt deltagernes udbytte af projektet. Kapitel 5 omhandler visitationen af deltagerne til projektet, rammerne og indholdet af projektet. I kapitel 6 rettes fokus mod holdlederens funktion. Kapitel 7 belyser samarbejdsrelationerne blandt aktørerne i projektet. I kapitel 8 præsenteres evaluators samlede vurdering og forslag til fremtidige lignende projekter.

Blandt bilagene findes sammenfatning af resultaterne af midtvejsevalueringen.

2 SAMMENFATNING

AF Vestsjælland og Korsør Kommune fik i 1998 af Arbejdsmarkedsstyrelsen bevilget midler til i fællesskab at gennemføre et projekt for kvindelige dagpenge - og kontanthjælpsmodtagere. Foruden midlerne fra Arbejdsmarkedsstyrelsen har både AF Vestsjælland og Korsør Kommune indskudt midler i projektet. Foruden AF Vestsjælland og Korsør Kommune har en række uddannelsesinstitutioner, virksomheder og Kvindeligt Arbejderforbund i Danmark deltaget i projektet.

Det første halve år bestod af et intensivt undervisnings - og praktikforløb. Det næste år mødtes deltagerne i en jobklub, som også fungerede som lektiecafé og desuden tilbød personlig støtte og tæt opfølgning af den enkelte deltager. En holdleder var ansat til gennem hele forløbet at binde undervisningen sammen, at støtte den enkelte deltager og at være medvirkende til at deltagerne opbyggede et socialt netværk. Projektets succeskriterier gik både på at få deltagerne ud i ordinær beskæftigelse eller uddannelse og på at forhøje deres livskvalitet.

Efter evaluators vurdering blev måsætningen om, at mindst 10 deltagere ved projektets afslutning skulle være i gang med et uddannelsesforløb, være i ordinær beskæftigelse eller i gang med et jobtræningsforløb, realiseret.

Af de 14 deltagere, der ved gennemførelse af slutevalueringen deltog i projektet, var fire i ordinær beskæftigelse, mens fire var i gang med en ordinær uddannelse. En var i gang med et jobtræningsforløb, mens en efter gennemført uddannelse stod over for, at skulle påbegynde et aftalt jobtræningsforløb med henblik på en eventuel senere praktikplads som voksenlærling.

Stort set samtlige deltagere, der var kommet i uddannelse eller beskæftigelse, tilkendegav, at de oplevede det som et resultat af deres egne valg, men at de havde fået "det sidste skub" på projektet.

Dermed har den udvikling, der blev skabt i løbet af det første halve år, hvor motivationen hos flertallet af deltagerne udviklede sig fra en urealistisk motivation til en motivation i forhold til uddannelse og beskæftigelse, der baserede sig på eksisterende kompetencer og kvalifikationer, for flere af disse vist sig at være en stabil udvikling.

Få af deltagerne havde de fornødne ressourcer til at indfri måsætninger om, at de skulle have udvidet deres netværk med mindst en person, mens ingen havde startet på en fr i-tidsaktivitet.

Efter evaluators vurdering vil der for flere af disse deltagere dog fortsat være en række udfordringer i forhold til at fastholde tilknytningen. For flere af deltagerne bestod disse udfordringer i vanskelighederne med at få det hele – det at være mor og den nye rolle på arbejdsmarkedet / i uddannelsessystemet - til at hænge sammen. For nogle var det bagvedliggende psykiske problemer, der spillede ind i forhold til vanskeligheder med at etablere en tilknytning til arbejdsmarkedet.

For nogle deltagere var denne udviklingsproces i en meget tidlig fase, mens den for enkelte personer ved projektets afslutning endnu var ikke påbegyndt.

I forhold til holdlederens rolle er det evaluators vurdering, at holdlederfunktionen og især den konkrete måde, hvorpå holdlederfunktionen er blevet varetaget på har haft en afgørende og central betydning for de realiserede effekter af projektet.

Det er vurderingen blandt flertallet i styregruppen og arbejdsgruppen, at holdlederens opnåede personlige kendskab og fortrolighed med den enkelte deltager rækker langt ud over, hvad man ville kunne opnå inden for den sagsbehandling og vejledning, der tilbydes i de respektive systemer.

Det har efter evaluators vurdering spillet en væsentlig rolle, at der i holdlederfunktionen ikke har været indlagt opgaver i forhold til sagsbehandling og udmåling af økonomiske ydelser til deltagerne.

Flertallet af medlemmerne i styregruppen og arbejdsgruppen havde oplevet det tværsæktorielle samarbejde som positivt og udbytterigt på trods af visse uenigheder blandt andet i forhold til den pædagogiske linie.

Der var forskellige holdninger i styregruppen og arbejdsgruppen til, hvordan strukturen for et tilsvarende samarbejde burde tage sig ud. Nogle fandt det relevant i højere grad at inddrage arbejdsgruppemedlemmerne i planlægningsfasen, mens det også blev foreslået kun at etablere én reel styregruppe og dertil knytte et netværk af sagsbehandlere.

Efter evaluators vurdering er det tværsektorielle samarbejde forløbet positivt af flere årsager. Dels har samarbejdet været båret af "ildsjæle og projektmagere" i et aktørdrevet samspil og dels har holdlederen formået at navigere i flere systemer blandt mange aktører:

Samlet set er der efter evaluators vurdering indhentet væsentlige og nyttige erfaringer i projektet i forhold til at tilrettelægge en aktiveringsindsats, der i forhold til ressourcerne svage ledige tager et tilstrækkeligt – og som det fremgår af erfaringerne fra projektet – nødvendigt hensyn til den sociale og arbejdsmarkedsmæssige del af lediges dagligdag.

3 BESKRIVELSE AF MÅLGRUPPE, MÅL, ORGANISATORISKE RAMMER OG INDHOLD

Formålet med dette kapitel er kort at beskrive projektets målgruppe, organisatoriske rammer og indhold.

3.1 Målgruppe

Målgruppen for projektet var kvindelige dagpenge - og kontanthjælpsmodtagere i alderen 25 – 40 år. Antallet af deltagere blev fastsat til 16 – heraf otte kontanthjælpsmodtagere og otte dagpengemodtagere, der inden for et år var i risiko for at overgå til kontanthjælp.

Fælles karakteristika skulle endvidere være en kort skolegang, ingen erhvervsuddannelse og sparsom / ingen erhvervs erfaring. Herudover skulle deltagerne tidligere have deltaget i flere aktiveringsforløb uden succes i forhold til en fast tilknytning til arbejdsmarkedet. Den ringe uddannelses- og arbejdsmarkedsbaggrund kunne være et produkt af en social arv eller psykiske problemer.

Foruden ovenstående objektive karakteristika på det faglige og uddannelsesmæssige plan, der kunne udgøre barrierer i forhold til arbejdsmarkedet, var det forventningen, at deltagerne ud over ledighed ville have en række psykosociale problemer. Disse psykosociale problemer kunne manifestere sig ved ringe tiltro til egne evner og muligheder i forhold til uddannelse og arbejde, problemer med at begå sig mellem andre ud over det nære bomiljø familiemæssige problemer samt egentlige psykiske problemer.

For både dagpenge - og kontanthjælpsmodtagere var det dog hensigten, at nogle af deltagerne i et vist omfang skulle have ressourcer, så gruppen kunne "*løfte sig selv og hinanden*" i forløbet.

Visitationen af deltagerne blev foretaget i et samarbejde mellem Korsør Kommune, AF Vestsjælland og KAD's a-kasse. Konkret foregik visitationen ved, at kommunale sagsbehandlere og projektledere samt AF-konsulenter i samarbejde med den kommunale koordinator fra Korsør Kommune fandt frem til en række potentielle deltagere. Disse blev udvalgt på baggrund af de kommunale sagsbehandlers og AF-konsulenters kend-

skab og i forhold til de opstillede karakteristika. I forhold til dagpengemodtagerne blev alle a-kasser indkaldt til et orienteringsmøde.

De potentielle deltagere blev herefter indkaldt til et informationsmøde om projektet. På dette møde meldte 12 – 13 deltagere sig. På baggrund af disse tilmeldinger foregik den endelige udvælgelse af deltagere, herunder udvælgelse af deltagere ud over de tilmeldte på orienteringsmødet, efterfølgende i samarbejde mellem de kommunale sagsbehandlere og projektledere og AF-konsulenter.

3.2 Mål

Som mål for projektet er i forhold til beskæftigelse, uddannelse eller forskellige former for støttet beskæftigelse i projektbeskrivelsen sat, at mindst 10 deltagere ved projektets afslutning skal være i gang med et uddannelsesforløb eller være i ordinær beskæftigelse eller jobtræning.

Af projektbeskrivelsen fremgår endvidere, at der vil blive arbejdet for, at deltagerne får forbedret deres livskvalitet. En forbedret livskvalitet er operationaliseret ved, at det personlige netværk mindst skal være udvidet med en person, deltagerne skal være i gang med at løse eventuelle familieproblemer og deltage i en fritidsaktivitet. Derudover skal deltageres forsørgelsesforhold være afklaret.

3.3 Organisatoriske rammer

Der blev i forhold til udvikling og styring af projektet etableret en styregruppe og en arbejdsgruppe. Styregruppen har bestået af fire medlemmer, to personer fra hhv. AF i Holbæk og Korsør og to personer fra Jobformidlingen i Korsør Kommune.

Styregruppen har haft det overordnede ansvar, herunder den økonomiske styring. Styregruppen har endvidere stået for den indledende planlægning af indhold, valg af kursusleverandører og ansættelse af holdleder.

To medlemmer fra styregruppen fra hhv. AF og Korsør Kommune har endvidere deltaget i arbejdsgruppen, der herudover har haft deltagelse af en repræsentant fra KAD, tre repræsentanter yderligere fra Jobformidlingen, Korsør Kommune samt en repræsentant fra AF Korsør. Endvidere har de ansvarlige fra de to kursusleverandører – AOF og

AMU – deltaget i arbejdsgruppens møder i den periode, hvor deltagerne har deltaget i kursusforløb på de pågældende institutioner.

Arbejdsgruppens rolle har været at fungere som sparringspartner for styregruppen og holdlederen. Herudover har flere af medlemmerne foretaget visitationen af deltagere til projektet.

Som daglig projektkoordinator og fast støttedperson for deltagerne blev ansat en holdleder. Holdlederen har deltaget i arbejdsgruppens møder.

3.4 Indhold

Formålet med projektet det første halve år har været med en blanding af personlig støtte, vejledning, undervisning, praktik og besøg på bl.a. uddannelsesinstitutioner at bibringe deltagerne grundlæggende sociale færdigheder i forhold til arbejdsmarkedet og faglig udvikling. Sigtet har endvidere været at skabe en afklaring hos deltagerne om fremtidige uddannelses- eller beskæftigelsesønsker.

Kort gengivet blev projektet indledt med vægten lagt på afdækning og udvikling af personlige kvalifikationer og grundlæggende sociale færdigheder i forhold til arbejdsmarkedet – med temaer som for eksempel personlig udvikling, personlig stil og fremtræden i forhold til arbejdsmarkedet, sundhed i hjemmet, rollen som borger, jobsøgning og vejledning, kvinder og økonomi. Denne del af projektet strakte sig over 13 uger. AOF Korsør Uddannelsescenter stod for denne del af projektet. I de næste 13 uger, der foretog sig hos AMU-Center Vest- og Sydsjælland i Slagelse, blev vægten i højere grad lagt på introduktion til en række forskellige erhvervsområder som for eksempel lager og transport, bygge og anlæg, jern og metal samt omsorgsarbejde. Inden for de introducerede erhvervsområder blev gennemført virksomhedsbesøg. Der var endvidere mulighed for at tage hygiejncertifikat. Der var herudover indlagt undervisning i bl.a. arbejdsmiljøarbejdsmarkedskendskab og krav til fremtidens medarbejder. I begge forløb har der været indlagt praktikforløb af hhv. to og tre ugers varighed.

Af projektbeskrivelsen fremgår, at deltagerne efter de første seks måneder forventes klar til egentlige jobtrænings- eller uddannelsesforløb, som kvalificerer til ordinær beskæftigelse eller uddannelse.

Efter det første halve år startede deltagerne således på et års forløb med individuelle forløb i form af f.eks. uddannelse, beskæftigelse eller jobtræning. I forbindelse med dette forløb blev der oprettet en jobklub (café), hvor deltagerne havde mulighed for dagligt at mødes samt indhente støtte og vejledning fra holdlederen til såvel faglige som personlige problemer.

4 PROJEKTETS EFFEKTER

I dette indledende kapitel vil fokus blive rettet mod deltageres udbytte af projektet dels i form af beskæftigelse, uddannelse eller jobtræning, dels i forhold til en effekt i forhold til selvværd, motivering og kvalificering. Disse effekter vil blive sat i forhold til målsætningerne for projektet.

4.1 Status i forhold til uddannelse og beskæftigelse

Ifølge projektbeskrivelsen var målsætningen i forhold til den primære effekt af projektet, at mindst 10 deltagere ved projektets afslutning skulle være i gang med et uddannelsesforløb, være i ordinær beskæftigelse eller i gang med et jobtræningsforløb. Figur 1 på næste side viser situationen for deltagerne ved projektets afslutning ultimo juni 2001.

Af de 14 deltagere, der ved gennemførelse af slutevalueringen deltog i projektet, var fire i ordinær beskæftigelse, mens fire var i gang med en ordinær uddannelse. En var i gang med et jobtræningsforløb, mens en efter gennemført uddannelse stod over for at skulle påbegynde et planlagt jobtræningsforløb med henblik på en eventuel senere praktisk plads som voksenlærling.

To af deltagerne var ved projektets afslutning indstillet til erhvervstest, mens yderligere to deltagere ikke var i gang med noget. For den ene af disse var det dog planlagt, at vedkommende senere skulle starte på et jobtræningsforløb, uden der var kommet en aftale i stand med en virksomhed.

Dermed kan det konstateres, at målsætningen om, at mindst 10 deltagere ved projektets afslutning skulle være i gang med et uddannelsesforløb, være i ordinær beskæftigelse eller i gang med et jobtræningsforløb, er blevet realiseret.¹

¹ Som det fremgår af indledningen startede 16 kvinder oprindeligt på projektet. Én deltag er måtte på grund af sygdom udgå af projektet i løbet af det første halve år, mens en anden deltager standsede på projektet ligeledes i løbet af det første halve år. Førstnævnte var ved projektets afslutning sygemeldt, mens den deltager, der standsede, var i gang med en hf-uddannelse på VUC.

Figur Fejl! Ukendt argument for parameter. Deltagernes fremtidsplaner efter et halvt år på projektet og situation i forhold til uddannelse og beskæftigelse ved projektets afslutning

Status ved projektets start	Fremtidsplaner efter et halvt år på projektet	Situation ved projektets afslutning
Kontanthjælpsmodtager	Starter på A-Z ordblindeskolen (blev afbrudt før tid)	Jobtræning på grillbar
Kontanthjælpsmodtager	Starter på 6 måneders jobtræning med henblik på voksenlære som slagter	Indstillet til psykolog/erhvervstest
Kontanthjælpsmodtager	Starter på lager og transportcenter på AMU (blev afbrudt før tid)	Indstillet til psykolog/erhvervstest
Kontanthjælpsmodtager	Starter på 2 måneders jobtræning med henblik på efterfølgende ordinært rengøringsarbejde	Ordinær beskæftigelse inden for rengøring (barselvikariat)
Kontanthjælpsmodtager	Starter på 1-årig handelseksamen med henblik på voksenlære i butik (blev afbrudt før tid)	Ledig – evt. i jobtræning i butik
Kontanthjælpsmodtager	Er startet på social- og sundhedshjælperuddannelsen (bestod ikke praktikken)	I ekstraordinær praktik med henblik på at starte forfra på social- og sundhedshjælperuddannelsen
Kontanthjælpsmodtager	Starter på dansk kursus for ordblinde på VUC	Ledig
Dagpengemodtager	Starter på VUC med henblik på videre uddannelse til korrespondent	Er i gang med AVU på VUC med henblik på videre uddannelse til korrespondent
Dagpengemodtager	Er startet i jobtræning med aftale om voksenlære som delikatessassistent	Voksenlære som delikatessassistent
Dagpengemodtager	Skal starte på social- og sundhedshjælperuddannelsen	Er i gang med social- og sundhedshjælperuddannelsen
Dagpengemodtager	Er startet på social- og sundhedshjælperuddannelsen (bestod ikke eksamen)	Ordinær beskæftigelse på plejehjem (afløser frem til 1.9. 2001)
Dagpengemodtager	Starter på 1-årig handels eksamen med henblik på voksenlære i butik	Har gennemført 1-årig handelseksamen. Starter 1.8. 2001 i jobtræning i butik med henblik på senere voksenlære
Dagpengemodtager	Har fået ordinært lønarbejde	Ordinær beskæftigelse inden for rengøring
Dagpengemodtager	Starter på jobtræning på pakkeri	Ordinær beskæftigelse på pakkeri

Det er naturligvis vanskeligt at afvise, at de deltagere på projektet, der er kommet i ordinær beskæftigelse eller startet på en uddannelse, ikke også ville være kommet i gang med disse aktiviteter, såfremt de ikke havde deltaget i projektet. Det er dog værd at erindre, at disse deltagere har flere mislykkede aktiveringsforløb bag sig samt kort eller stort set ingen erhvervs erfaring, før deltagerne startede på projektet.

Det skal samtidig bemærkes, at målsætningerne i forhold til beskæftigelse, uddannelse eller jobtræning var nået for samtlige syv dagpengemodtagere på projektet, mens det var tilfældet for tre ud af syv kontanthjælpsmodtagere.

I forsøgene på at afdække deltagernes udbytte af projektet, blev deltagerne i forbindelse med interviewene spurgt om, hvad der havde motiveret dem til at starte på en uddannelse eller til beskæftigelse. Flere af deltagerne begrundede på forskellig vis deres motivation med deltagelsen i projektet. Forskellig vis fordi det var forskelligt, hvad der i projektet konkret havde ført til, at de dels var kommet i gang med en uddannelse eller kommet i beskæftigelse, dels at de fortsat var i uddannelse eller beskæftigelse.

I forbindelse med midtvejsevalueringen udtrykte alle de interviewede deltagere på nærvær én, at fællesskabet i forhold til baggrundene for at være kommet eller at have meldt sig til projektet havde givet meget positive effekter – effekter både i forhold til at motivere sig selv til "at komme videre", men også til at arbejde med de personlige bagvedliggende problemer.

Flere af deltagerne fremhævede i forbindelse med interviewene under slutevalueringen igen denne gruppedynamik, men pegede samtidig på at den opbakning, støtte og interesse, de oplevede fra holdlederens side, var af meget stor betydning for, at de fortsat var i uddannelse eller beskæftigelse.

Dette kunne indikere, at gruppedynamikken, i forhold til oplevelsen af et problemfællesskab og af at andre i lignende situationer startede på for eksempel en uddannelse, især har haft en initierende effekt.

I forhold til at fastholde motivationen til uddannelse og beskæftigelse har det for flere af især deltagerne i uddannelse, og i et vist omfang også deltagere i beskæftigelse, været muligheden for at hente individuel opbakning og støtte hos holdlederen, der har spillet en afgørende rolle for projektets effekter i forhold til uddannelse og beskæftigelse. Disse forhold uddybes nærmere i kapitel 5 og 6.

Foruden ovenstående dynamikker, der har været medvirkende til at skabe en grundlæggende motivation hos deltagerne til uddannelse eller beskæftigelse, nævnte flere af deltagerne i interviewene, at mulighederne for, om end i mindre omfang, at afprøve forskellige jobmuligheder samt de introducerende elementer i forhold til diverse uddannelser i løbet af det første halve år, også havde spillet en rolle især i forhold til at træffe det konkrete valg af uddannelse eller beskæftigelse. For de umiddelbart mere ressourcerstærke af deltagerne spillede især praktikforløbene her en væsentlig rolle, hvor der for enkelte af deltagerne blev skabt mulighed for ordinær ansættelse.

4.1.1 Fremtidig tilknytning til arbejdsmarkedet

Mens figur 1 viser situationen for deltagerne ved projektets afslutning ultimo juni 2001, er spørgsmålet, hvorvidt der for de 10 deltagere, der er kommet i uddannelse eller beskæftigelse, er skabt fundament for en mere stabil tilknytning til arbejdsmarkedet.

Centralt i besvarelsen af dette spørgsmål står blandt andet deltagernes oplevelse af, hvorvidt de betragtede deres situation på arbejdsmarkedet og i uddannelsessystemet som et resultat af egne valg og dermed fremover vil tage ejerskab i forhold til at skabe og fastholde en stabil tilknytning til arbejdsmarkedet.

Det forhold, at der siden sommeren 2000 for otte ud af de 10, der på tidspunktet for gennemførelse af slutevalueringen var i gang med en uddannelse eller beskæftigelse, har været tale om en kontinuerlig udvikling og stabilitet i forhold til uddannelse eller beskæftigelse, kunne indikere, at der er skabt et vis fundament. For de to øvrige deltagere, der var i gang med en uddannelse eller beskæftigelse, har der været tale om en mindre stabil udvikling, heraf en med flere afbrudte forløb.

I bestræbelserne på mere indgående at belyse, hvorvidt deltagerne betragtede deres nuværende situation som et resultat af egne valg, blev de spurgt om, hvorvidt det var deres oprindelige ønske og bedt om at beskrive deres egen rolle i forbindelse med realisering af dette ønske.

Stort set samtlige af deltagerne, der var kommet i uddannelse eller beskæftigelse, tilkendegav, at de oplevede det som et resultat af deres egne valg, men at de som beskrevet ovenfor, havde fået "det sidste skub" på projektet. En af de interviewede deltagere udtrykte det således:

"Jeg har længe ønsket at komme i forretning. Jeg har tidligere også søgt arbejde, men har fået at vide, at jeg var nødt til at tage HG. Jeg kunne også se i annoncerne, at de søgte folk med HG. Så jeg tænkte, at jeg nok var nødt til at tage det år. Jeg vil sige, at projektet her har ligesom skubbet mig i gang – med at få mig ind på handelsskolen."

Mens en anden deltager sagde:

"Jeg har tidligere arbejdet på plejehjem. Da jeg så andre af deltagerne kunne gøre det – altså starte på social- og sundhedsskolen – så kunne jeg vel også. Det var Tricia (holdlederen²), som først søgte oplysninger om uddannelsen for mig. Senere ringede jeg selv."

En tredje deltager udtrykte det således:

"Jeg blev glad for at være i praktik i delikatesse og valgte det. Det var udelukkende mig selv og det har været en stor tilfredsstillelse."

Det er evaluators vurdering, at det hos flertallet af de deltagere, der var kommet i uddannelse eller beskæftigelse, var oplevelsen, at de selv havde spillet en meget væsentlig rolle, mens det for en enkelt af deltagerne var tvivlsomt, hvor stort et ejerskab vedkommende oplevede i forhold til tilknytningen til arbejdsmarkedet.

Efter evaluators vurdering er det tilsyneladende lykkedes at skabe en væsentlig forudsætning for et fundament for en mere stabil tilknytning til arbejdsmarkedet. Der blev etableret et ejerskab i forhold til egen situation for flertallet af deltagerne, der var kommet i uddannelse eller beskæftigelse.

Der vil efter evaluators vurdering dog for flere af disse deltagere stadig være en række udfordringer i forhold til at fastholde tilknytningen. Især i forhold til at den tætte støtte og opfølgning, der for flere af deltagerne har været afgørende i kritiske perioder, ikke længere er tilgængelig efter projektets afslutning.

² Evaluators bemærkning.

Som nedenstående citater illustrerer, har der for nogle af deltagerne været store udfordringer forbundet med at få rollen som mor til at hænge sammen med det at være uddannelsessøgende eller være aktiv på arbejdsmarkedet.

"Da jeg ikke bestod, sagde jeg til min sagsbehandler, at jeg ikke kunne få det hele – hjemmet, uddannelsen, læsekurser og børnene – til at hænge sammen med 37 timer om ugen. Det hele brændte sammen. Så lavede vi det om til 30 eller 32 timer. Jeg skal selvfølgelig på fuld tid igen, når jeg skal tilbage til skolen. Men nu er jeg også kommet lidt oven på igen."

"Mine børn har haft det underligt med det, at mor nu skal til at lave lektier."

"Uden min mor, som har været meget fleksibel, til at passe mit barn en gang i mellem, ville jeg ikke have kunnet klare at passe mit arbejde. Jo så skulle jeg da have hyret en ung pige, men det ville jo have kostet."

"Jeg har været meget glad for det i starten. Efter jul har det ligesom knebet lidt med motivationen. Der har været utrolig mange lektier. Det har været hårdt sammen med alle de hjemlige pligter."

For andre deltagere har udfordringerne bestået i at få samspillet med samleveren til at fungere. Et par af deltagerne pegede i forbindelse med interviewene på det vanskelige i selv at få gode oplevelser og opleve en udvikling, mens dette ikke var tilfældet for samleveren/ægtefællen. En deltager udtrykte det således:

"Det har en gang imellem været svært for mig at komme hjem med det store smil på, når min mand ikke havde haft samme oplevelser som jeg, men måske bare har siddet hjemme hele dagen eller deltaget i et eller andet aktiveringsprojekt. Også selv om jeg syntes, at jeg den dag virkelig havde lært noget."

Som et yderligere forsøg på at afdække stabiliteten i den beskrevne udvikling hen imod at skabe og fastholde en stabil tilknytning til arbejdsmarkedet blev deltagerne, der var kommet i uddannelse eller beskæftigelse, spurgt om deres mere langsigtede mål i forhold til arbejdsmarkedet og hvorledes deres nuværende situation/projekt passede ind i dette mål.

Flere af de interviewede deltagere, der var kommet i uddannelse eller beskæftigelse, tilkendegav på forskellig vis, at de betragtede deres situation ved projektets afslutning som en del af en videre udvikling, hvor målet var at opnå og fastholde ordinær beskæftigelse. Sammenholdes dette samt ovenstående med, at det i midtvejsevalueringen blev fastslået, at der for flertallet af deltagerne havde været tale om udvikling, når der isoleret blev set på motivation og afklaring i forhold til uddannelse eller beskæftigelse, så synes grundlaget efter evaluators vurdering for en mere stabil tilknytning til arbejdsmarkedet at være blevet skabt under projektet. Det er dog væsentligt at understrege, at en del af deltagerne (stadigt) må betegnes som "sårbare voksne."

"Jeg har taget en beslutning om, at jeg i hvert tilfald indtil videre hænger ved, selv om jeg til tider har været meget træt af det. Jeg vil også gerne være et godt eksempel, når jeg har et barn."

4.1.2 Forsørgelsesgrundlag

Blandt måsætningerne for projektet var, at deltagerne ved projektets afslutning skulle have afklaret deres forsørgelsesforhold. På nær to deltagere, der stod over for en erhvervstest var denne måsætning ved slutevalueringens gennemførelse nået for de øvrige deltagere.

4.2 Personlig udvikling

Det fremgår af projektbeskrivelsen, at der på projektet, foruden målene i forhold til beskæftigelse eller uddannelse, også vil blive arbejdet for, at deltagerne får forbedret deres livskvalitet. En forbedret livskvalitet er i projektbeskrivelsen operationaliseret ved, at det personlige netværk mindst skal være udvidet med en person, deltagerne skal være i gang med at løse eventuelle familieproblemer og deltage i en fritidsskaktivitet.

I forhold til måsætningen for projektet om, at deltagerne skulle være i gang med at løse eventuelle familieproblemer udtrykte flere af de interviewede på tidspunktet for midtvejsevalueringen, at fællesskabet blandt deltagerne i forhold til baggrundene for at være kommet eller at have meldt sig til projektet har givet meget positive effekter – effekter både i forhold til at motivere sig selv til "at komme videre", men også til at arbejde med de personlige bagvedliggende psykosociale problemer. Hertil kommer, at flere deltagere havde oplevet et øget selvværd og en øget bevidsthed om ansvar for eget liv.

Hvor langt deltagerne konkret var kommet i processen med at løse eventuelle familieproblemer og problemer af social og psykisk karakter var på det tidspunkt på baggrund af et enkelt interview med hver deltager vanskeligt at fastslå. Flere af de interviewede deltagere gav i forbindelse med midtvejsevalueringen udtryk for, at de af og til oplevede dage, hvor de intet kunne overskue, hvilket for nogle havde resulteret i "lidt for meget" fravær undervejs i projektet.

På den baggrund var det evaluators vurdering, at en tæt og individuel opfølgning i den efterfølgende periode, når deltagerne startede på deres individuelle projekter, var væsentlig for at fastholde stabiliteten i den tilsyneladende positive udvikling for flertallet af deltagerne.

Som tidligere beskrevet pegede nogle deltagere i forbindelse med interviewene under slutevalueringen på vanskelighederne med at få det hele – det at være mor og den nye rolle på arbejdsmarkedet / i uddannelsessystemet - til at hænge sammen. Som det fremgik af ovenstående afsnit, var det for nogle deltagere bagvedliggende psykiske problemer, der spillede ind i forhold til vanskeligheder med at etablere en tilknytning til arbejdsmarkedet, mens det for andre var manglende boglige og/eller faglige færdigheder.

Efter evaluators vurdering er det dog lykkedes at understøtte en udvikling hos omkring halvdelen af deltagerne og dermed i et vist omfang fortsatte den positive udvikling fra det første halve år. Hos disse deltagere var der kommet større bevidsthed om og fokus på de personlige problemer og således en indledningsvis proces i gang i forhold til at løse disse. Det er dog vigtigt at understrege, at der for flere af disse deltagere stadig resterede en del arbejde i forhold til at løse de personlige problemer.

Det gør sig specielt gældende i forhold til, at den tætte støtte og opfølgning, der for flere af deltagerne har været afgørende i kritiske perioder, ikke længere er tilgængelig efter projektets afslutning. Dette understreges af, at flere af disse deltagere netop pegede på holdlederen som den væsentligste forklaring på hvorfor denne proces var kommet i gang. Én af disse deltagere svarede således på spørgsmålet om, hvorvidt deltagerne havde oplevet, at projektet havde været medvirkende til forandringer på det personlige plan.

"Ja, før væltede alle afslagene mig. Nu bliver jeg ved. Det er Tricia, der har holdt mig til ilden."

For tre af deltagerne havde de personlige problemer en sådan karakter, at de formentlig vil forudsætte en form for professionel behandling over længere tid i form af psykolog hjælp. Fælles for disse deltagere var, at måsætninger i forhold til beskæftigelse eller uddannelse ikke var blevet realiseret. To af disse deltagere stod således over for at skulle gennemføre en erhvervstest.

Efter evaluators vurdering var processen i forhold til at løse personlige problemer med f.eks. at forene rollen som mor med at være aktiv på arbejdsmarkedet / i uddannelsessystemet, psykiske problemer osv. for flere af deltagerne i en meget tidlig fase. For enkelte deltagere var denne proces ved projektets afslutning endnu ikke påbegyndt.

En forklaring på dette kunne være, at det for flere af deltagerne var kendetegnende, at karakteren og særligt dybden af de personlige problemer først reelt blev synliggjort gennem de individuelle forløb.

4.2.1 Netværksdannelse og deltagelse i fritidsaktiviteter

Manglen på ressourcer til at håndtere personlige problemer havde også implikationer for de to øvrige måsætninger for projektet på det personlige plan for deltagerne. Foruden at de skulle være i gang med at løse eventuelle familieproblemer var måsætningen også at de skulle have udvidet deres netværk med mindst en person og deltage i en fritidsaktivitet.

Som det fremgik af midtvejsevalueringen udtrykte flere af de interviewede, at fællesskabet blandt deltagerne har givet meget positive effekter. Det har imidlertid vist sig vanskeligt for deltagerne at fastholde kontakten og fællesskabet under de individuelle forløb til trods for, at netop opbygning og fastholdelse af netværk blandt deltagerne var det afgørende formål bag oprettelse af cafeen. Interviewene med deltagerne under slutevalueringen viste, at fem af deltagerne (grupper på hhv. to og tre) under de individuelle forløb havde fastholdt en form for kontakt. Ingen af de deltagere, der ikke var i beskæftigelse, jobtræning eller uddannelse, var blandt disse.

"Efter vi startede på hver vores, ser vi ikke hinanden. Det er svært at nå det, når jeg er alene med børnene."

I forhold til netværksdannelse viste interviewene blandt de deltagere, der var kommet i beskæftigelse eller uddannelse, at der ud over den daglige kontakt til kolleger eller med studerende ikke var sket en forøgelse af netværket.

I forhold til deltagelse i fritidsaktiviteter var der ingen af deltagerne, der i forbindelse med interviewene under slutevalueringen, tilkendegav, at de var begyndt på (yderligere) fritidsaktiviteter. De deltagere, der var startet på en uddannelse eller kommet i beskæftigelse, havde meget svært ved at se, hvordan de skulle have tiden eller overskuddet her til.

4.2.2 Motivation i forhold til uddannelse og beskæftigelse

Henset til målene for projektet blev der i forbindelse med midtvejsevalueringen opstillet en forståelsesramme, der blev anvendt til at afdække og beskrive udviklingen i deltageres motivation i retning af uddannelse eller beskæftigelse.³

Forståelsesrammen indeholder tre overordnede trin for motivation: et menneske kan enten være latent motiveret, være motiveret på et urealistisk grundlag eller motiveret på et realistisk grundlag. Når en person er latent motiveret, vil det for omgivelserne virke som om, at personen ikke er motiveret. Tidligere erfaringer, oplevelser og / eller psykiske problemer mv. kan hindre, at personen er i stand til at manifestere motivationen.

Som det fremgår af figur 1, var to af deltagerne indstillet til erhvervstest, mens yderligere to deltagere ikke var i gang med noget ved projektets afslutning. En del af målet i forhold til beskæftigelse eller uddannelse kunne for disse fire deltagere være realiseret, såfremt der var skabt en (øget) motivation i forhold til uddannelse eller beskæftigelse gennem afhjælpning eller bearbejdning af tidligere erfaringer, oplevelser og / eller psykiske problemer.

I forhold til manifest motivation skelnes mellem, hvorvidt deltageren er urealistisk eller realistisk i sin motivation og rettedhed mod uddannelse eller beskæftigelse. Motivation på et realistisk grundlag tager udgangspunkt i deltagerens eksisterende kompetencer og kvalifikationer, mens motivation på et urealistisk grundlag ikke tager udgangspunkt i eksisterende kompetencer og kvalifikationer. Nedenstående figur viser deltageres placering ved projektets start, efter et halvt år og ved projektets afslutning.

Indledningsvis skal bemærkes, at alene de deltagere, der deltog i interviewene er placeret i figuren. Samtidig er de tre⁴ deltagere (C, E og L), der var kommet i ordinær beskæftigelse placeret i en særskilt kategori, mens de deltagere (A, F, J og N), der var i uddannelse eller jobtræning, er placeret inden for skalaen.

Den udvikling, der blev skabt i løbet af det første halve år, hvor motivationen hos flere tallet (C, D, E, G, H, I, J og L) af deltagerne udviklede sig fra en urealistisk motivation til en realistisk motivation i forhold til uddannelse og beskæftigelse, der baserede sig på eksisterende kompetencer og kvalifikationer, har for flere af disse vist sig at være en stabil udvikling.

I forhold til de deltagere, der enten var i jobtræning eller uddannelse ved projektets afslutning, adskilte deltager A sig ved, at være den eneste, der efter evaluators vurdering ikke var motiveret på et realistisk plan. Som det fremgår af beskrivelsen af trin 5, hvor A er placeret, er personer på dette trin ganske vist i et omfang motiverede, men deres personlige projekter går nemt "i vasken". Det kan skyldes, at projektet hverken er forankret i eksisterende færdigheder eller i en velbeskrevet plan for, hvorledes projektet kan realiseres. A havde således siden midtvejsevalueringen flere afbrudte forløb bag sig.

Deltager D, B og H var ved projektets afslutning ikke kommet i beskæftigelse, uddannelse eller jobtræning. For deltager D må det desværre konstateres, at det ikke er lykkedes at fastholde den positive udvikling. Blandt forklaringerne til dette skal formentlig findes en række psykosociale problemstillinger. Deltager D tilkendegav i interviewene at have psykiske problemer ligesom at vedkommende siden midtvejsevalueringen havde oplevet sygdom i familien.

Lignende problemstillinger i forhold til psykiske problemer må på baggrund af interviewene også formodes at have spillet ind ved deltager B's manglende udvikling. For deltager H har helbredsmæssige problemer været medvirkende, men samtidig var spørgsmålet efter evaluators vurdering også hvor stor ønsket om beskæftigelse reelt var.

³ Se evt. bilagene for en nærmere redegørelse af forståelsesrammen og den bagvedliggende teori.

⁴ En af fire deltagere, der var kommet i ordinær beskæftigelse, ønskede ikke at blive interviewet.

Figur Fejl! Ukendt argument for parameter. Deltagerne fordelt efter deres motivation i forhold til uddannelse eller beskæftigelse ved projektets start, efter et halvt år og ved projektets afslutning.

Niveau	Betegnelse for trinnet	Karakteristiske træk ved dette trin	Deltagerne ved start	Deltagerne 1/2 år efter	Deltagerne 1 1/2 år efter
A: Latent motivation	Trin 1 – ikke deltagende	Dette er gruppen af mennesker, der ikke dukker op til et afklarings- og vejledningsforløb, selv om dette medfører reduktion i deres økonomiske støtte. Det er mennesker, der under presset fra det offentlige, vælger en kriminell løbebane, og det er mennesker der befinder sig på grænsen til misbrug og psykisk sygdom.			
	Trin 2 – tvunget deltagende / manglende erkendelse	Væsentligt for denne gruppe af mennesker er, at de ikke ser det som et problem ikke at være tilknyttet arbejdsmarkedet. Det eneste problem for disse mennesker er, at man ikke vil lade dem være i fred. De har det fint, hvis de kan få lov til at slippe for afklarings- og vejledningsforløbet.	Deltager A	Deltager A	
	Trin 3 – frivilligt deltagende / manglende ansværserkendelse	Denne gruppe mennesker ser nok situationen som et problem, men udelukkende et problem af ydre årsager, de selv har intet ansvar for det problematiske i situationen. Disse deltagere er glade for generel vejledning, men trækker sig ved en mere personorienteret vejledning.	Deltager B		Deltager D
B: Manifest motiveret på urealistisk grundlag	Trin 4 - ønske- drøm væk fra noget	Denne gruppe mennesker er ikke båret af en motivation i retning af noget, men af en motivation for at komme væk fra noget i den aktuelle livssituation. Viljemæssigt kan det være en stærk motivation, men i forhold til en afklarings- og vejledningsforløb kan det være svært at finde en vej at gå.	Deltager C, D og E	Deltager B	Deltager B
	Trin 5 – ønske- drøm uden mål	Denne gruppe mennesker er motiverede, men deres personlige projekter går nemt "i vasken". Det skyldes, at projektet hverken er forankret i eksisterende færdigheder eller i en velbeskrevet plan for, hvorledes projektet kan realiseres. Et projekt på dette trin er ikke målrettet, men nærmere et ønsketema.	Deltager F, G, H og I		Deltager A og H
	Trin 6 – ønske- drøm med mål	Dette trin er karakteriseret ved de samme træk som foregående trin; blot er der nu ikke tale om et ønsketema, men et mere konkret mål – eksempelvis en bestemt uddannelse.	Deltager J, K og L	Deltager F og K	
C: Manifest motiveret på realistisk grundlag	Trin 7 – operati- onelt projekt	Denne gruppe af mennesker har et realistisk personligt projekt rettet mod arbejdsmarkedet. De krav om omstilling, som dette projekt stiller til personen, er mindre omstillingsmæssigt såvel som over tid. Projektet tager således i meget høj grad udgangspunkt i personens eksisterende kompetencer og kvalifikationer.		Deltager C, D, E, G, H og I	Deltager F, G og I
	Trin 8 – udvik- lende projekt	Denne gruppe mennesker har ligeledes et realistisk personligt projekt rettet mod arbejdsmarkedet og med udgangspunkt i tidligere erfaringer såvel som et klart afgrænset og fremadrettet mål. I dette projekt er der dog tale om en noget større og omfattende indsats for at nå målet. Der er således i højere grad tale om en overgangsperiode før arbejdsmarkedet nås.		Deltager J og L	Deltager J og N
	Trin 9 – alterna- tivt projekt	Denne gruppe af mennesker har et personligt projekt rettet mod arbejdsmarkedet, der er så forskelligt fra deres tidligere erfaringer, at det kun er deres stræben og forberedelser, der sikrer, at det realiseres. Forskellen på dette projekt og ønske- drømmen er således en grundig bearbejdet plan for at nå målet.			

	Trin 10 - i beskæftigelse				Deltager C, E og L
--	---------------------------	--	--	--	--------------------

4.2.3 Selvværd og ansvar

Foruden ovenstående sigte med projektet i forhold til løsning af familieproblemer, netværk og deltagelse i fritidsaktiviteter, der ifølge projektbeskrivelsen havde til formål at forbedre livskvaliteten, blev deltagerne i interviewene spurgt om, de havde haft andre oplevelser på det personlige plan.

Generelt var det kendetegnende for de deltagere, der var kommet i beskæftigelse eller uddannelse, at de på spørgsmål om personlig udvikling især pegede på øget selvværd og en øget bevidsthed om ansvar for eget liv. For flere af deltagerne kom det øgede selvværd især fra en stolthed over at være kommet i gang. En deltager udtrykte det således:

"Nu har jeg jo fået en uddannelse – så er man jo et eller andet – man bliver set ned på, hvis bare man er arbejdsløs."

En anden deltager sagde:

"Jeg ved ikke rigtig, om jeg vil sige, at jeg har fået forbedret min selvtillid ... men jeg har da fået arbejde. Det er da altid noget."

For andre deltagere, som det også fremgår af citatet på side 22 og nedenstående, hængte ændringen i selvværdet sammen med det at kunne være et "godt eksempel" for sine børn:

"Projektet har nok givet mig afklaring. Måske givet det sidste til, at jeg kom i gang med uddannelsen. Også da jeg skulle skrive opgave – bare det at finde på alle de ting, du skal skrive om og så sætte det op. Vi fik hele tiden opbakning til at komme videre – Tricia har altid været der. Det har også betydet meget, at der har været andre på kurset, der ville – når hun kan, så kan jeg også. For mig har mine børn også betydet meget – de skal ikke tænke, at – vores mor – hun går bare på bstanden."

Det skal endvidere bemærkes, at flere deltagere herudover mente, at de var blevet mere udadvendte. Dermed kunne kimen til netværksdannelse muligvis være blevet lagt.

De deltagere, der ved slutevalueringens gennemførelse ikke var kommet i beskæftigelse eller uddannelse, havde generelt sværere ved at udpege et udbytte i forhold til det personlige plan. Der var dog blandt disse deltagere generel enighed om, at det havde været en positiv oplevelse at deltage i projektet og at det havde givet dem mulighed for *"at prøve nogle ting af."*

"Jeg har fået mulighed for at afprøve en drøm. Det er så bare ærgerligt, at det ikke gik."

Mens måsætningerne i forhold til beskæftigelse eller uddannelse var nået for samtlige syv dagpengemodtagere på projektet, var det tilfældet for tre ud af syv kontanthjælp smodtagere. I forhold til en personlig udvikling var resultaterne mere spredte, men igen især koncentreret på dagpengemodtagere dog med enkelte og meget væsentlige undtagelser.

4.3 Opsummering

Af de 14 deltagere, der ved gennemførelse af slutevalueringen deltog i projektet, var fire i ordinær beskæftigelse, mens fire var i gang med en ordinær uddannelse. En var i gang med et jobtræningsforløb, mens en efter gennemført uddannelse stod over for at skulle påbegynde et aftalt jobtræningsforløb med henblik på en eventuel senere praktikplads som voksenlærling.

Dermed er måsætningen om, at mindst 10 deltagere ved projektets afslutning skulle være i gang med et uddannelsesforløb, være i ordinær beskæftigelse eller i gang med et jobtræningsforløb, realiseret.

Stort set samtlige af deltagerne, der var kommet i uddannelse eller beskæftigelse, tilkendegav, at de oplevede det som et resultat af deres egne valg, men at de havde fået *"det sidste skub"* på projektet. Flere af deltagerne fremhævede i den forbindelse, at den opbakning og støtte til samt interesse for deres individuelle forløb, de havde oplevet fra holdlederens side, har været af meget stor betydning for, at de fortsat var i uddannelse eller beskæftigelse.

Dermed har den udvikling, der blev skabt i løbet af det første halve år, hvor motivationen hos flertallet af deltagerne udviklede sig fra en urealistisk motivation til en motivation i forhold til uddannelse og beskæftigelse, der baserede sig på eksisterende kompetencer og kvalifikationer, for flere af disse vist sig at være en stabil udvikling.

Efter evaluators vurdering vil der dog for flere af disse deltagere stadig være en række udfordringer i forhold at fastholde tilknytningen. For flere af deltagerne bestod disse udfordringer i vanskelighederne med at få det hele – det at være mor og den nye rolle på arbejdsmarkedet / i uddannelsessystemet - til at hænge sammen. For nogle var det bagvedliggende psykiske problemer, der spillede ind i forhold til vanskeligheder med at etablere en tilknytning til arbejdsmarkedet.

Udfordringerne forstærkes yderligere af, at den tætte støtte og opfølgning, der for flere af deltagerne har været afgørende i kritiske perioder, ikke længere vil være tilgængelig efter projektets afslutning.

Hertil kommer, at for flere af deltagerne er processen i forhold til at løse personlige problemer med f.eks. at forene rollen som mor med at være aktiv på arbejdsmarkedet / i uddannelsessystemet, psykiske problemer osv. i en meget tidlig fase.

Det forhold, at flere deltagere var i en meget tidlig fase i forhold til at løse personlige problemer, havde også implikationer for de to øvrige målsætninger for projekter på det personlige plan for deltagerne. Få af deltagerne havde de fornødne ressourcer til at indfri målsætninger om, at de skulle have udvidet deres netværk med mindst en person, mens ingen havde startet på en fritidsaktivitet.

5 PROJEKTETS RAMMER, INDHOLD OG PÆDAGOGIK

Efter fokus har været på effekterne af projektet vil dette kapitel sætte fokus på visitationen og sammensætningen af deltagerne, projektets rammer, indhold og pædagogik for at vurdere, hvorvidt det har været den rigtige indsats i forhold til deltagerne.

5.1 Visitation og sammensætning af deltagerne til projektet

Som beskrevet i kapitel 3 blev visitationen af deltagerne foretaget i et samarbejde mellem Korsør Kommune, AF Vestsjælland og KAD's a-kasse. Konkret foregik visitationen ved, at kommunale sagsbehandlere og projektledere samt AF-konsulenter i samarbejde med den kommunale koordinator fra Korsør Kommune fandt frem til en række potentielle deltagere. Disse blev udvalgt på baggrund af de kommunale sagsbehandlers og AF-konsulenters kendskab og i forhold til de opstillede karakteristika.

De potentielle deltagere blev herefter indkaldt til et informationsmøde om projektet. På dette møde meldte 12 – 13 deltagere sig. På baggrund af disse tilmeldinger foregik den endelige udvælgelse af deltagere, herunder udvælgelse af deltagere ud over de tilmeldte på orienteringsmødet, efterfølgende i samarbejde mellem de kommunale sagsbehandlere og projektledere og AF-konsulenter.

Af interviewene med deltagerne i forbindelse med midtvejsevalueringen fremgik, at enkelte af deltagerne havde oplevet, at de var blevet tvunget til at deltage i projektet. Ifølge holdlederen fyldte oplevelsen af tvang og den heraf afledte negativitet og utilfredshed blandt deltagerne for meget. Det skabte en del turbulens på projektet i det første halve år og udgjorde en væsentlig barriere for mange deltagere – også blandt de deltagere, der ikke umiddelbart selv gav udtryk for at være tvunget. Ifølge holdlederen og flere af deltagerne var især én af deltagerne stærkt medvirkende til at fastholde den negative stemning, der først for alvor blev løst, da denne deltager – ifølge flere deltagere for sent – forlod projektet. Oplevelsen af tvang i starten af projektet syntes dog for de resterende deltagere, der følte sig tvunget på projektet, ikke at have skabt problemer i forhold til de individuelle forløb. En af disse deltagere sagde under slutevalueringen:

"Jeg synes, at de skal tage folk med på frivillig basis – omvendt – følte jeg mig lidt tvungent ind i det, og det har jo givet et godt resultat."

I forbindelse med midtvejsevalueringen blev det konstateret, at den visiterede målgruppe var i overensstemmelse med karakteristika for målgruppen for projektet: kort skolegang, ingen erhvervsuddannelse og sparsom / ingen erhvervs erfaring, deltagelse i flere aktiveringsforløb uden succes i forhold til en fast tilknytning til arbejdsmarkedet.

Svarene fra de interviewede deltagere på spørgsmål om, de har familie og venner, der ville kunne hjælpe dem med eventuelle problemer, viste, at der for flertallet af de interviewede var tale om et afgrænset og spinkelt netværk, der generelt ikke rakte ud over den nære familie og det nære bomiljø

Foruden ovenstående objektive karakteristika på det faglige og uddannelsesmæssige plan, der kunne være barrierer i forhold til arbejdsmarkedet, var det forventningen, at deltagerne ud over ledighed ville have en række psykosociale problemer. Disse psykosociale problemer kunne manifestere sig ved ringe tiltro til egne evner og muligheder i forhold til uddannelse og arbejde, problemer med at begå sig mellem andre ud over det nære bomiljø familiemæssige problemer samt egentlige psykiske problemer.

Som det fremgår i det foregående kapitel, blev karakteren og dybden af de personlige problemer først reelt synliggjort gennem de individuelle forløb. Som en umiddelbar konsekvens af dette var processen for flere af deltagerne i forhold til at løse personlige problemer med f.eks. at forene rollen som mor med at være aktiv på arbejdsmarkedet / i uddannelsessystemet, psykiske problemer osv., i en meget tidlig fase ved projektets afslutning.

Flere af de interviewede styre- og arbejdsgruppemedlemmer tilkendegav, at de var blevet overrasket over omfanget af deltageres personlige problemer, herunder boglige og/eller faglige vanskeligheder, familieproblemer og for nogle deltagere egentlige psykiske problemer.

På trods af disse erfaringer var flere af styre- og arbejdsgruppemedlemmerne varsomme med at anbefale anvendelse af psykologisk test og/eller erhvervstest ved opstart af lignende projekter. Selv om eventuelle psykiske problemer formentligt ville blive afdækket, var bekymringerne blandt flere af styre- og arbejdsgruppemedlemmerne, at sådanne test ville virke intimiderende på flere af deltagerne, såfremt testen blev gennemført tidligt i forløbet. Et af styre- og arbejdsgruppemedlemmerne gav endvidere udtryk for, at det var væsentligt at give deltagerne succesoplevelser, før der bores i, hvad de ikke kan.

Til gengæld var der blandt de interviewede styre- og arbejdsgruppemedlemmer stort set enighed om, at der ved et lignende projekt i den indledende fase bør lægges meget større vægt på en individuel afklaring og dermed eventuelt gøre ” *visitationen til en proces i processen*”, som et medlem af styregruppen udtrykte det.

Et af styre- og arbejdsgruppemedlemmerne mente, at der med fordel indledningsvis kunne være foretaget en individuel afklaring i stedet for på forhånd at definere et uddannelsesforløb på et halvt år. Ifølge dette medlem kunne det måske således på et tidligere tidspunkt være blevet konstateret, at nogle af deltagerne havde behov for psykologhjælp. Foruden, at eventuelle psykiske problemer formentligt ville blive afdækket i et mere individualiseret afklaringsforløb, gjorde flere af de interviewede styre- og arbejdsgruppemedlemmer samt holdlederen opmærksom på, at det ved lignende projekter også vil være af betydning tidligt i forløbet at få afdækket deltagerens boglige og/eller faglige færdigheder. Hensigten med et mere individuelt afklaringsforløb ville ifølge medlemmer af styre- og arbejdsgruppen således være at tegne et mere præcist billede af, hvilken støtte og vejledning der var behov for i forhold til den enkelte deltagers aktuelle livssituation.

En anden tilgangsvinkel til at afprøve deltagerens egnethed til beskæftigelse eller uddannelse kunne være at placere et praktikforløb forholdsvis tidligt i forløbet. Denne mulighed blev, ifølge et medlem af styregruppen, overvejet i planlægningsfasen, men blev frarådet af de a-kasser, der blev kontaktet i denne fase.

Enkelte medlemmer af arbejdsgruppen nævnte i forbindelse med midtvejsevalueringen, at de gerne havde set, at de var blevet inddraget tidligere blandt andet på baggrund af deres kendskab til målgruppen. Et enkelt medlem af arbejdsgruppen mente, at det var u hensigtsmæssigt, at indholdet blev fastlagt, før der var et konkret kendskab til, hvilke problemstillinger og udfordringer, der lå i målgruppen.

5.1.1 Sammensætning af deltagerne til projektet

De interviewede holddeltagere blev i forbindelse med midtvejsevalueringen spurgt om, hvorledes de oplevede sammensætningen af holdet. Et stort flertal af de interviewede deltagere havde oplevet, at holdsammensætningen havde fungeret godt. Ifølge nogle af de interviewede har der været mindre klikdannelse. Klikdannelse af negativ og dys-

funktionel karakter var især koncentreret omkring den deltager, der blev fjernet fra holdet, som beskrevet oven for.

Trods forskelligheden af de bagvedliggende sociale problemer og de heraf afledte motivationsmæssige problemer udtrykte alle de interviewede deltagere under midtvejsevalueringen på nær én deltager, at fællesskabet i forhold til baggrundene for at være kommet eller at have meldt sig til projektet har givet meget positive effekter – effekter både i forhold til at motivere sig selv til "at komme videre", men også til at arbejde med de personlige bagvedliggende psykosociale problemer.

Ifølge ét af de interviewede styregruppemedlemmer har en væsentlig faktor for dannelse af sammenholdet været definitionen og afgrænsningen af målgruppen i forhold til køn og alder. Dette blev i høj grad bekræftet af deltagere i såvel midtvejs- som slutevalueringen. Én af de interviewede deltagere udtrykte det således i forbindelse med midtvejsevalueringen:

"Der jeg så, at der sad 15 "madammer", tænkte jeg, det går aldrig godt. Men vi har været gode til at støtte hinanden. Der har været nogle dage, hvor jeg har haft det af helvede til. Der har jeg fundet ud af, hvem der var kammerater. De var det stort set alle sammen. Hvis man har nogle problemer, kan man tillade sig at åbne sig uden at der bliver set ned på én."

Flere af de interviewede deltagere fremhævede under midtvejsevalueringen, at sammenholdet har været medvirkende til, at de har født sig forpligtet til at møde op i forbindelse med projektets første halvår.

Deltagerne blev i forbindelse med slutevalueringen igen bedt om at forholde sig til sammensætningen af holdet. Som det fremgår af afsnit 4.2.1, har netværksdannelsen mellem deltagerne været begrænset, hvilket, som tidligere nævnt, kunne indikere, at gruppedynamikken, i forhold til oplevelsen af et problemfællesskab og af at andre i lignende situationer startede på for eksempel en uddannelse, især har haft en initierende effekt.

I forhold til sammensætningen af deltagere fra dagpenge- og kontanthjælpssystemet fremhævede enkelte deltagere under midtvejsevalueringen, at der i starten af projektet havde været utilfredshed med, at de økonomiske ydelser for kontanthjælpsmodtagere og

dagpengemodtagere var forskellige. En utilfredshed, der dog på tidspunktet for gennemførelse af midtvejsevalueringen og under slutevalueringen, ikke spillede den store rolle.

Ifølge holdlederen har det dog været gavnligt, at der har deltaget både dagpenge- og kontanthjælpmodtagere, idet begge grupper har fået mulighed for at stifte bekendtskab med muligheder og begrænsninger inden for hhv. dagpenge- og kontanthjælpssystemet.

For både dagpenge- og kontanthjælpmodtagere var det ifølge projektbeskrivelsen hensigten, at nogle af deltagerne i et vist omfang skulle have ressourcer, så gruppen kunne "løfte sig selv og hinanden" i forløbet. Ifølge holdlederen og medlemmer af arbejdsgruppen var dagpengemodtagerne generelt mere orienteret mod arbejdsmarkedet, hvilket gav en afsmittende positiv effekt i forhold til kontanthjælpmodtagerne. I forhold til sammensætningen af dagpenge- og kontanthjælpmodtagere skal det endvidere bemærkes, at det netværk, der trods alt blev skabt mellem nogle af deltagerne, gik påtværs mellem dagpenge- og kontanthjælpmodtagere.

Der var dog ikke enighed mellem styre- og arbejdsgruppernes medlemmer i forhold til blandede hold. Et af de interviewede medlemmer af arbejdsgruppen gav ved interviewene i forbindelse med slutevalueringen udtryk for, at dagpenge- og kontanthjælpmodtagere ved fremtidige projekter bør holdes adskilt på grund af de forskellige problemsæt, og at projekter for kontanthjælpmodtagere i højere grad bør have et indhold, der retter sig mod hele familien. Et medlem af styregruppen støttede i et vist omfang dette ud fra den betragtning, at der havde været for stor forskel mellem de to grupper, idet "*de dårligste dagpengemodtagere har været som de bedste kontanthjælpmodtagere*".

Set i forhold til tankegangen om, at nogle af deltagerne i et vist omfang skulle have ressourcer, så gruppen kunne "løfte sig selv og hinanden" i forløbet har der efter evaluators vurdering været en række positive effekter ved, at projektet har været rettet mod både dagpenge- og kontanthjælpmodtagere. Hertil kommer muligheden for at stifte bekendtskab med muligheder og begrænsninger inden for hhv. dagpenge- og kontanthjælpssystemet.

Blandt ulemperne har ifølge evaluatoren været, at det for de stærkeste dagpengemodtagere har været vanskeligt at identificere sig med de øvrige deltagere. Ligesom problemsættene hos de svageste kontanthjælpmodtagere kan have givet denne gruppe vanskeligheder med at etablere "forbindelse" til de mere ressourcerstærke deltagere. Hertil kommer, at som de beskrevne effekter i foregående kapitel kunne tyde på har forskelligheden i

de bagvedliggende problemsæt for henholdsvis dagpenge - og kontanthjælpmodtagere været medvirkende til et noget forskelligt udbytte af projektet.

En del af de vanskeligheder, der blandt andet er afstedkommet af forskelligheden af de bagvedliggende psykosociale problemer og de heraf afledte motivationsmæssige problemer, kunne ifølge evaluators vurdering formentligt minimeres, såfremt der i visitationsfasen lægges større vægt på en individuel afklaring.

En anden måde at arbejde med deltagerens forskellighed på i forhold til eventuelle bagvedliggende psykosociale problemer kunne ifølge nogle af de interviewede styre- og arbejdsgruppemedlemmer samt holdlederen være løbende ind- og udtag. Et eventuelt modulopdelt projektforsløb ville i højere grad, ifølge disse interviewede styre- og arbejdsgruppemedlemmer, gøre det muligt at tilpasse projektets varighed og indhold til deltagerens individuelle forudsætninger.

5.2 Rammer

De holddeltagere, der blev interviewet i forbindelse med midtvejsevalueringen, blev i den forbindelse spurgt om, hvorledes de havde oplevet de fysiske rammer for projektet og projektets varighed på det tidspunkt.

Som det fremgår af kapitel 3 har undervisningen været forelagt til flere geografiske lokaliteter og forskellige institutioner med vægten lagt på Korsør og Slagelse. Blandt de interviewede deltagere var der divergerende vurderinger af det forhold, at undervisningen havde foregået flere forskellige steder. Omkring halvdelen af de interviewede deltagere mente, at det havde virket forvirrende og givet en vis usikkerhed, mens den anden halvdel ikke havde oplevet problemer og mente, at det havde været godt at se og "prøve" forskellige uddannelsesinstitutioner.

Det var i forbindelse med midtvejsevalueringen holdlederens vurdering, at man med fordel kunne have samlet undervisningen på et sted, hvor underviserne kom til dette sted. Ifølge holdlederen havde deltagerne på baggrund af deres tidligere erfaringer med aktiveringsprojekter et rimeligt klart billede af, hvad de kunne forvente, når de kom til AOF og AMU, hvilket har været med at skabe et billede af, at det var noget, de havde prøvet før.

Blandt medlemmerne af styregruppen og arbejdsgruppen var der dog generel enighed om, at det har været en fordel, at deltagerne har skullet vænne sig til og prøve forskellige uddannelsesinstitutioner set i forhold til deres videre udvikling.

Spørgsmålet om, hvorvidt varigheden af projektets første del har været passende delte ligeledes de interviewede deltagere i to. Den ene halvdel mente, at denne del af projektet med fordel kunne have været kortere og tilkendegav, at de ved overgangen til AMU-delen faktisk følte sig rimeligt afklarede i forhold til, hvad de ville efterfølgende.

Den anden halvdel af deltagerne syntes, at denne del af projektet havde haft en passende varighed. Det var holdlederens og nogle af medlemmerne af arbejdsgruppens vurdering, at projektets varighed måske ikke passede alle deltagere. Nogle af deltagerne kunne have haft brug for et længere afklaringsforløb, mens andre måske kunne have nøjedes med et kortere forløb. Disse betragtninger stemmer overens med de ovenstående overvejelser omkring løbende ind- og udtag samt et eventuelt modulopdelt projektførløb.

I forbindelse med slutevalueringen blev deltagerne bedt om at vurdere varigheden af det samlede projektførløb. Dette viste sig at være et vanskeligt spørgsmål, idet de deltagere, der ikke havde besøgt caféen og som var i gang med en uddannelse eller i beskæftigelse, ikke i samme omfang, som de øvrige deltagere oplevede at være tilknyttet projektet efter det første halve år. En af disse deltagere udtrykte det således:

"Det handlede bare om at få projektet overstået."

Til gengæld gav nogle af deltagerne udtryk for, at de gerne så at ordningen med caféen og muligheden for at hente støtte og opbakning hos holdlederen fortsatte efter projektets afslutning.

Flertallet blandt styre- og arbejdsgruppemedlemmerne syntes at være enige om, at det næppe ville nytte med mere tid på projektet i forhold til de nuværende deltagere, men at man ved fremtidige projekter kunne overveje et tidsperspektiv tilpasset til de enkelte deltagers individuelle behov i forhold til eventuelle bagvedliggende psykosociale problemer.

5.2.1 Fastsættelse af måsætninger

Flere af de interviewede medlemmer af styregruppen tilkendegav, at man i forhold til nogle af måsætningerne for projektet havde været for optimistiske.

Samtidig var det vurderingen blandt medlemmerne af både styre - arbejdsgruppen, at projektet har været en vigtig proces i forhold til at synliggøre de problemstillinger, der i stigende omfang får betydning i forhold til tilrettelæggelse af en aktiveringsindsats for en stadig større gruppe af markant ressourcetsvage dagpenge - og kontanthjælpsmodtagere.

På trods af vanskelighederne i forhold til at realisere samtlige måsætninger for projektet var det ifølge flere af styregruppens medlemmer vigtigt at fastholde måsætninger, der peger i retning af såvel løsning af personlige problemer som måsætninger i forhold til at skabe en tilknytning til arbejdsmarkedet.

Et medlem af styregruppen pointerede, at det i dette projekt har været væsentligt at fastholde sigtet i forhold til arbejdsmarkedet, da deltagerne ellers ville føle, at det var et "terapeutisk forløb", som de var gået ind til, men også ud fra en tro på at deltagerne inderst inde gerne vil arbejde, men at de har blokeringer i forhold til motivationen.

5.3 Indhold

I det følgende rettes fokus mod indholdet på projektet. Indledningsvis bliver der set nærmere på det første halve år, hvor deltagerne i forbindelse med midtvejsevalueringen blev bedt om at vurdere indholdet på projektet, herunder den del af det første halve år der bestod af undervisnings/kursusforløb⁵ hos AOF og AMU samt de to indlagte praktikperioder. Herefter følger en gennemgang af koblingen mellem indholdet på projektet det første halve år og de efterfølgende individuelle forløb.

⁵ Undervisningen på projektets første halve år bestod af en blanding af bl.a. klassebaseret undervisning, gruppearbejde, foredrag, diskussioner, besøg på virksomheder og uddannelsesinstitutioner, ekskursioner og praktiske opgaver.

5.3.1 Indholdet på projektet det første halve år

Betragtes indledningsvis den overordnede vurdering af de to hovedleverandører af undervisning – AOF og AMU – fremsatte de interviewede deltagere i forbindelse med midtvejsevalueringen forskellige vurderinger. Det var på baggrund af svarene ikke muligt at udpege en del af undervisningsforløbet som det entydigt mest udbytterige.

Enkelte deltagere mente, at undervisningen på AOF generelt havde været for kedelig og teoretisk og havde svært ved at se, hvad de skulle bruge det til. Nogle af deltagerne mente, at AOF-forløbet havde været lidt for ustruktureret og for dårligt planlagt, mens andre fremhævede den lidt friere omgangstone på AOF i forhold til AMU som en fordel. Flere pegede dog på at især elementerne omkring personlig udvikling i AOF-forløbet har været medvirkende til, at de var begyndt i højere grad at tage ansvar for egen situation og udvikling.

Da deltagerne ved overgangen fra AOF-forløbet til AMU-forløbet fik kendskab til indholdet i sidstnævnte forløb, gav flere af de interviewede deltagere udtryk for, at de på daværende tidspunkt syntes, at der var for mange gentagelser af, hvad de dels i tidligere aktiveringsprojekter havde prøvet, men også hvad de netop havde været igennem på AOF-forløbet.

Medlemmer af styregruppen og arbejdsgruppen gav i forbindelse med midtvejsevalueringen udtryk for, at AOF ikke havde holdt sig inden for de aftalte rammer og havde bevæget sig ind på indhold placeret i AMU-forløbet. På AOF var der på deltagerens ønske blevet indlagt en introduktion til social – og sundhedsuddannelserne. Dette var planlagt til at finde sted på AMU-forløbet.

Ud over frustrationer og negativitet blandt deltagerne medførte dette, at der inden for ganske kort tid måtte foretages ændringer i AMU-forløbet, hvilket ifølge AMU blandt andet fordyrede projektet. Ifølge de implicerede parter fra AOF blev AMU og arbejdsgruppen dog adviseret om ændringen i forhold til en introduktion til social – og sundhedsuddannelserne i god tid, mens det var styregruppens oplevelse at orienteringen først skete, da introduktion til social – og sundhedsuddannelserne på AOF-forløbet var i gang.

Deltagernes oplevelse af gentagelserne medførte, at tre deltagere tog initiativ til, at der blev lavet ændringer i forhold til det planlagte program. Der blev således indlagt introduktion til jern og metalområdet samt til bygge - og anlægsområdet.

Det var flere af de interviewede holddeltageres vurdering, at de ved overgangen til AMU-forløbet følte sig rimeligt afklarede i forhold til, hvad de ville efterfølgende og derfor sammenholdt med oplevelsen af, "*at det havde vi prøvet mange gange før*", anlagde en meget negativ indgangsvinkel på forløbet, og at de som følge heraf forsøgte mere. Andre gav udtryk for, at de simpelthen var ved at være "*kursustrætte*".

Som ved AOF-forløbet var der blandt deltagerne delte meninger om AMU -forløbet. Nogle af de interviewede deltagere fremhævede, at det positive lå i, at der var en højere grad af planlægning og styring, mens andre syntes, at der var for meget styring. På AMU-forløbet indgik endvidere et hygiejnekursus, der efter bestået prøve ville resultere i udstedelse af kursuscertifikat. Otte af de daværende deltagere valgte at deltage i denne del af AMU-forløbet, mens de ellers nægtede og deltog i anden undervisning. Blandt de deltagere, der ikke ønskede at deltage i hygiejnekurset, blev der givet forskellige forklaringer på hvorfor de ikke ønskede at deltage. Flere antydede dog, at det måske var et resultat af den generelle negative stemning, der var opbygget omkring overgangen til AMU-forløbet. Ifølge holdlederen var der hos deltagerne en stor usikkerhed eller decideret frygt over for det at skulle "til eksamen".

I forbindelse med slutevalueringen fremhævede flere af deltagerne, at det havde skabt en dårlig stemning, at holdet blev delt i forbindelse med eksamen på hygiejnekurset og at oplevelsen var, at de, der ikke gik op til eksamen, blev belønnet i og med at de fik tilbud om at deltage i andre spændende aktiviteter.

I forhold til konkrete dele af AMU-forløbet fremhævedes introduktionen til jern og metal og hygiejnekurset af flere af de interviewede som udbytterige dele, mens flere havde svært ved at se formålet med den mere perspektiverende og afsluttende del af AMU -forløbet, hvor der blandt andet blev foretaget fremtidsplanlægning og udarbejdet handlingsplaner. Igen som følge af at disse deltagere følte sig afklarede ved indgangen til AMU-forløbet.

I AOF-forløbet var der indlagt en teatertur og et besøg på Christiansborg i København, sidstnævnte i forbindelse med en værkstedsuge om ideer, holdninger og meninger, mens AMU-forløbet blev "afbrudt" af en uge, som deltagerne tilbragte på Kongskilde Friluftsgård. Flere af de interviewede deltagere fremhævede ovennævnte elementer som

medvirkende til, at "der blev åbnet op og folk lærte hinanden at kende", men også som de dele i projektet, hvor de oplevede at have indflydelse på indholdet.

"Naturugen på Kongskilde var godt. Vi var selv med til at planlægge, mens det andet på kurset var planlagt i forvejen. Man kunne godt have givet os mere at sige om indholdet."

I forbindelse med slutevalueringen nævnte flere af deltagerne, at der ved fremtidige projekter med fordel kunne indgå flere arrangementer, hvor deltagerne har et planlægnings(med)ansvar.

Der var i projektet indlagt to praktikperioder af hhv. to og tre ugers varighed. For den første praktikperiode af to ugers varighed gjaldt, at 10 ud af de på det tidspunkt 15 deltagere gennemførte hele eller væsentlige dele af den planlagte periode. Blandt de fem, der i væsentligt omfang ikke gennemførte praktikken, var fire kontanthjælpsmodtagere og en dagpengemodtager, fremgår det af redegørelsen udarbejdet af holdlederen for første praktikperiode.

For anden praktikperiode på tre ugers varighed gjaldt, at syv ud af de på det tidspunkt 11 deltagere i AMU-forløbet, der var i praktik, gennemførte hele eller væsentlige dele af den planlagte periode. Blandt de fire, der i væsentligt omfang ikke gennemførte praktikken, var tre dagpengemodtagere og en kontanthjælpsmodtager.

Det fremgik af redegørelserne for praktikperioderne, at de dominerende årsager til fravær bundede i sygdom hos deltageren eller deltagerens barn/børn. I redegørelserne fremgik endvidere arbejdsgivernes oplevelse af holddeltagerne i praktikperioden. Her kan læses, at arbejdsgiverne i første periode generelt efterspurgte mere stabilitet hos de fem deltagere, der havde et stort fravær. For enkelte deltagere efterlystes en større grad af initiativ, bedre sprogkundskaber og specifikke faglige kvalifikationer.

Arbejdsgivernes tilbagemeldinger på anden praktikperiode var generelt positive for de deltagere, der gennemførte hele eller væsentlige dele af praktikperioden.

Gennem interviewene under midtvejsevalueringen udtrykte deltagerne, at de generelt var glade for praktikperioderne. Udover de nævnte årsager til fravær under anden praktikperiode antydede nogle af de deltagere, der ikke gennemførte hele praktikperioden, at der også lå utilfredshed som et resultat af den generelle negativitet, der var opstået

omkring skiftet til AMU, men også oplevelsen af ” *at blive udnyttet som billig arbejdskraft*”. Denne oplevelse kom især til udtryk hos de gængemodtagerne.

Som sagt var flertallet af deltagerne dog positive over for de indlagte praktikperioder. Nogle af disse deltagere brugte praktikperioderne til en større afklaring i forhold til fremtidige uddannelses- og jobønsker, og som det fremgår i kapitel 3 anvendte enkelte af deltagerne praktikstederne, som afsæt for jobtræning, beskæftigelse eller uddannelse.

5.3.2 Koblingen mellem det første halve år og de individuelle forløb

Som det fremgår af ovenstående, blev der for flere af deltagerne i løbet af det første halve år skabt en afklaring i forhold til ønsker om beskæftigelse eller uddannelse gennem praktikophold, virksomheds- og institutionsbesøg, dialog med undervisere på AOF og AMU osv.

Ifølge et af de interviewede medlemmer af arbejdsgruppen har den indledende del af projektet formentligt gjort deltagerne mere parate til beskæftigelse eller uddannelse, end de var før, men der har manglet en sammenhæng til de individuelle forløb. Oplevelsen har for dette medlem af arbejdsgruppen endvidere været, at deltagerne måske er blevet vejledt ind i noget, som de måske ikke selv har kunnet gennemskue. Det nytter ikke ” *at kaste sig ud i en vild uddannelse*”, hvis ens liv efterfølgende ikke bliver tilpasset til det job, man kan få.

Efter samme arbejdsgruppemedlems oplevelse har det virket som om, at det var vigtigere at nå målet i forhold til beskæftigelse eller uddannelse end at opnå en mere langsigtet afklaring for den enkelte deltager. Ifølge dette medlem af arbejdsgruppen burde det have været omvendt på trods af risikoen for at gøre projektet mindre målbar og sandsynligheden for at opnå støtte dermed ville blive mindsket.

Som det fremgår af afsnit 5.1 var der blandt flere medlemmer af arbejdsgruppen og styregruppen enighed om, at der ved et lignende projekt i den indledende fase bør lægges meget større vægt på en individuel afklaring og dermed afdækning af eventuelle personlige problemer. Samtidig mente nogle af arbejdsgruppens medlemmer, at der ikke var megen nytænkning i indholdet af projektet, der skulle sikre en afklaring hos deltagerne, herunder især forløbet hos AOF.

Flere medlemmer af styre- og arbejdsgruppen foreslog endvidere, at fremtidige projekter gøres mere familieorienterede, således at projekter ikke blot omfatter den enkelte dagpenge- eller kontanthjælpsmodtager, men også dennes familie.

Som det fremgik af projektbeskrivelsen, forventedes deltagerne efter de første seks måneder at være klar til egentlige jobtrænings - eller uddannelsesforløb, som kvalificerer til ordinær beskæftigelse eller uddannelse.

Efter evaluators vurdering har det forhold, at karakteren og dybden af de personlige problemer for flere af deltagerne først reelt blev synliggjort gennem de individuelle forløb, haft konsekvenser for forløbet. For enkelte deltagere har det muligvis påvirket det endelige udfald – af de individuelle forløb.

Efter evaluators vurdering var ikke alle deltagere efter det første halve år klar til egentlige jobtrænings - eller uddannelsesforløb, hvis formål som beskrevet i projektbeskrivelsen var at kvalificere til ordinær beskæftigelse eller uddannelse.

De individuelle forløb har efter evaluators vurdering givet deltagerne mulighed for at prøve sig selv i forhold til arbejdsmarkedet eller uddannelsessystemet samtidig med, at der var mulighed for hente den stor støtte hos holdlederen. Dermed har de individuelle forløb for nogle deltagere i højere grad bidraget til en afdækning og evt. afklaring af personlige og/eller sociale vanskeligheder i forhold til at kunne begå sig på arbejdsmarkedet eller i uddannelsessystemet end til en kvalificering i forhold til ordinær beskæftigelse eller uddannelse.

5.4 Den pædagogiske tilgangsvinkel

Som det blev beskrevet i forbindelse med midtvejsevalueringen har den pædagogiske tilgangsvinkel til deltagerne været baseret på at det skulle være deltagerens motivation og lyst, der skulle være i fokus som drivkraft. Opgaven har ifølge et af styregruppemedlemmerne været ”at grave deltagerens motivation frem”.

Holdlederen udtrykte i forbindelse med midtvejs- og slutevalueringen, at oplevelsen til tider havde været, at der i styre - og arbejdsgruppen ikke var helt enighed om den praktiske udførelse af den pædagogiske tilgangsvinkel, og der blandt nogle af styre - og arbejdsgruppens medlemmer har været ønske om mere kontrol og pres i forhold til den

daglige kontakt til deltagerne. Eksempelvis havde nogle af medlemmerne af styre- og arbejdsgruppen, ifølge holdlederen gerne set, at holdlederen havde hentet deltagerne på deres bopæl, hvis de ikke mødte til aktiviteterne på projektet.

Den forskellige fortolkning af den pædagogiske tilgangsvinkel kom til udtryk ved interviewene i forbindelse med slutevalueringen. Mens et medlem af styregruppen mente, at den sociale tilgangsvinkel havde fyldt for meget i forhold til den arbejdsmarkedsrettede, gav et andet medlem af arbejdsgruppen udtryk for, at målene i forhold til beskæftigelse og uddannelse havde fået lov til fylde for meget. Efter arbejdsgruppemedlemmets opfattelse var det ikke så væsentligt at målene i forhold til beskæftigelse blev nået inden for den udstukne tidsramme, men nærmere at deltagerne fik løst nogle af deres problemer.

På den baggrund kunne det, som holdlederen udtrykte det i forbindelse med slutevalueringen, have været spændende, hvis medlemmerne i styregruppen havde taget en dybtgående pædagogisk diskussion inden projektets start.

Erfaringerne med den pædagogiske tilgangsvinkel i forhold til deltagerne, vil blive behandlet i næste kapitel i forbindelse med holdlederens kontakt til deltagerne.

5.5 Opsummering

Flere af de interviewede styre- og arbejdsgruppemedlemmer tilkendegav, at de var blevet overrasket over omfanget af deltagernes personlige problemer, herunder boglige og/eller faglige vanskeligheder, familieproblemer og for nogle deltagere egentlige psykiske problemer.

Trods det at karakteren og dybden af de personlige problemer først reelt blev synliggjort gennem de individuelle projekter, og processen for flere af deltagerne i forhold til at løse personlige problemer derfor var i en meget tidlig fase ved projektets afslutning, var flere af styre- og arbejdsgruppemedlemmerne varsomme med at anbefale anvendelse af psykologisk test og/eller erhvervstest ved opstarten af lignende projekter.

Til gengæld var der blandt de interviewede styre- og arbejdsgruppemedlemmer stort set enighed om, at der ved et lignende projekt i den indledende fase bør lægges meget større vægt på en individuel afklaring, der har til formål at tegne et mere præcist billede af,

hvilken støtte og vejledning der menes at være behov for i forhold til den enkelte deltagers aktuelle livssituation.

Definitionen og afgrænsningen af målgruppen i forhold til køn og alder har været en væsentlig faktor for dannelse af sammenholdet.

Blandt fordelene ved at sammensætte holdet af dagpengemodtagere og kontanthjælpssmodtagere har været muligheden for, at den samlede gruppe kunne "*løfte sig selv og hinanden*". Blandt ulemperne har været, at det for de stærkeste dagpengemodtagere har været vanskeligt at identificere sig med de øvrige deltagere. Ligesom problemsættene hos de svageste kontanthjælpsmodtagere kan have givet denne gruppe vanskeligheder med at etablere "forbindelse" til de mere ressourcestærke deltagere.

Den pædagogiske tilgangsvinkel til deltagerne har været baseret på at det skulle være deltagernes motivation og lyst, der skulle være i fokus som drivkraft. Interviewene med medlemmer af styregruppen og arbejdsgruppen viste, at der ikke har været helt enighed om den praktiske udførelse af den pædagogiske tilgangsvinkel.

Enkelte medlemmer af styregruppen efterlyste mere kontrol og pres i forhold til deltagerne og havde gerne set, at det arbejdsmarkedsrettede sigte med projektet havde fyldt mere i forhold til den sociale tilgangsvinkel. Omvendt giver et medlem af arbejdsgruppen udtryk for, at målene i forhold til beskæftigelse og uddannelse har fået lov til fylde for meget og havde hellere set, at der blev arbejdet for, at deltagerne fik løst nogle af deres personlige problemer først.

6 HOLDLEDERENS FUNKTION

Dette kapitel omhandler holdlederens arbejde og er således en gennemgang af de mål-satte holdlederfunktioner og det reelle jobindhold, som det har udformet sig med kontakten til deltagerne og i samarbejdet med styregruppen og arbejdsgruppen.

6.1 Jobindhold og funktion

Af midtvejsevalueringen fremgik det, at holdlederen ikke havde fået en jobbeskrivelse ud over den, der var angivet i stillingsannoncen og at holdlederen havde oplevet, at der var brede rammer for udfyldelse af jobindholdet. Det havde medført behov for faglig sparring samt tæt kontakt med arbejdsgruppen. Et behov som indledningsvist ikke blev tilgodeset, men resulterede i ugentlige møder mellem holdlederen, en projektleder fra jobformidlingen i kommunen og en repræsentant fra AF.

I tiden efter midtvejsevalueringen har flere aspekter af jobindholdet tilsvarende været indholdsbestemt i begrænset omfang, ifølge holdlederen. Deltagerne skulle følges i deres respektive job og skoleforløb og holdlederen skulle etablere og indholdsudfylde en jobklub hver 14. dag som et socialt og netværksskabende samlingspunkt for deltagerne. Det var samtidigt fastlagt, at holdlederfunktionen skulle være en støttefunktion overfor den enkelte deltager. Det konkrete indhold skulle holdlederen selv forestå udfyldelsen af.

Blandt flertallet af medlemmerne af styregruppen og arbejdsgruppen har det været opfattelsen, at holdlederens arbejdsfunktioner har været kendt for holdlederen og at disse har været underlagt rammer, som henholdsvis holdlederen og deltagerne har medvirket til at udfylde i forhold til deltagernes behov. Indholdet har således været defineret i øjeblikke, som en tovholder, der skulle følge og støtte kvinderne, lave jobklub og generelt bidrage til udviklingen på projektet i forhold til de problemstillinger og behov, som deltagerne måtte bibringe.

Den støttende funktion som holdlederen blev tildelt overfor kvinderne i projektet, var ifølge holdlederen ikke tilstrækkeligt klart defineret. På den baggrund har holdlederen skullet forestå egenhændig prioritering af, hvilke latente og manifesterede problemer der skulle sættes ind overfor i den daglige kontakt med deltagerne.

Ifølge holdlederen og enkelte medlemmer i styregruppen og arbejdsgruppen har vægtningen af vejledningen mellem det personlige og det arbejdsmarkeds- og uddannelsesorienterede dermed heller ikke været formuleret i forhold til holdlederens funktioner, hvor et indgående kendskab til flere deltagere har bibragt den erfaring, at de nære, sociale og psykologiske problemstillinger kunne have været prioriteret højere og om muligt tidligere i projektet. Problemstillingen rejses i sammenhæng med diskussionen ovenfor om en tidligere afdækning og test af den enkelte deltagers evner, kompetencer og kvalifikationer samt et større personligt kendskab til den enkelte og til den enkeltes familiemæssige situation.

Prioritering og vægtning af problemstillinger i forbindelse med deltagerne, har primært været foretaget med sparring fra medlemmer af styregruppen og arbejdsgruppen i den udstrækning holdlederen selv har søgt vejledning og hjælp primært på månedlige arbejdsgruppemøder. Ifølge holdlederen har kontakten generelt været præget af, at der ikke har været én fast kontaktperson – ”der var for mange kokke i styregruppen” – og af at holdlederen ”for sent kom i tanke om, at der kunne trækkes på arbejdsgruppen” i den udstrækning, der blev normen i den sidste del af forløbet. Holdlederen har i flere sammenhænge manglet klarhed over, hvilke personer der skulle kontaktes vedrørende blandt andet økonomiske spørgsmål og har således savnet, at det på forhånd var lagt i faste rammer, at der var én person der forestod besvarelsen og afklaringen på styregruppens vegne.

Flere i styregruppen og arbejdsgruppen var ligeledes af den opfattelse, at man burde have beskrevet holdlederens funktioner mere eksplicit og samtidig have formaliseret kommunikationen til holdlederen. Én fremhæver, at man burde have støttet mere op om, hvorledes holdlederen kunne motivere deltagerne og i det hele taget diskutere begrebet motivation i forhold til de konkrete deltagere og deres livssituation.

Ifølge holdlederen var ansættelsesforholdet aftalt til 37 timer om ugen uden klare aftaler om fleksibilitet som aften- og weekend arbejde. Den reelle arbejdstid blev ifølge holdlederen omformet i forhold til de behov deltagerne havde for at bruge caféen efter skole- og arbejdstid samt i forhold til de initiativer, der blev taget for at realisere fælles aften- og weekend arrangementer. Det var således optimalt for alle parter, at holdlederen kunne bistå deltagerne i caféen eller til arrangementer, når deltagerne havde behovet og tiden dertil, hvilket ofte var i de sene eftermiddags- og aftentimer.

Efter evaluators vurdering har projektets holdleder således på egne vegne skulle tilføre projektet en fleksibilitet i støtte- og tovholderfunktionen. Uden den fleksibilitet indlagt ville det med stor sandsynlighed have haft konsekvenser både for indholdet i holdledernes arbejdsfunktioner og ikke mindst omfanget og indholdet af den personlige støtte deltagerne kunne modtage, som har vist sig har været af afgørende betydning for den udvikling, deltagerne har gennemgået.

Efter evaluators vurdering har man på projektet valgt en holdleder med henblik på at kunne yde deltagerne social støtte, vejledning og personlig opbakning. Men man har ikke skabt et formuleret holdningsberedskab, som kunne støtte holdlederen i at opbygge deltageres motivation eller støtte holdlederens arbejde med at forbedre deltageres beskæftigelsesegne forhold.

6.2 Samarbejdet med styregruppe og arbejdsgruppe

Af midtvejsevalueringen fremgik det, at der ifølge holdlederen havde været et stort behov for tæt kontakt mellem holdlederen og arbejdsgruppen, da der på forhånd ikke var fastlagte holdninger til og procedurer for, hvordan forskellige problemstillinger skulle håndteres i forhold til deltagerne.

Der har således været afholdt månedlige arbejdsgruppemøder med holdlederen, hvor holdlederen har haft lejlighed til at kommunikere en løbende status på deltagerne og deres eventuelle problemer samt debattere og modtage sparring og hjælp i forhold hertil.

Ifølge arbejdsgruppens medlemmer har holdlederen foreslået og efterfølgende afgjort enkeltsager i samråd med arbejdsgruppen, efter at have taget deltagerne med på råd. Ifølge både holdleder og medlemmer af arbejdsgruppen er de relevante medlemmer af arbejdsgruppen blevet brugt i forhold til aktuelle problemstillinger på initiativ af holdlederen, hvorved der har været mulighed for, at arbejdsgruppemedlemmer har kunnet supplere holdlederen med anvisninger og løsninger inden for henholdsvis dagpenge- og kontanthjælpssystemet.

Ifølge holdlederen har samarbejdet med styregruppen været diffus i den forstand, at kommunikationsvejene ikke har været formaliseret. Som følge af, at holdninger har skullet diskuteres og koordineres ud fra to forskellige regelsæt for dagpenge- og kon-

tanthjælpmodtagere, har holdlederen haft en oplevelse af, at uenigheder mellem parterne i nogle tilfælde har medført træge arbejdsgange og langsomme beslutningsprocesser, som har virket hæmmende i holdlederens daglige arbejde med deltagerne.

Et medlem af styregruppen fremhævede i sammenhæng hermed, at der internt i styregruppen har været en ledelsesmæssig fordeling mellem økonomi og drift mens det pædagogiske ansvar, var blevet koncentreret omkring én person (fra AF) i gruppen uden at det formelt var klarlagt for holdlederen. Et andet medlem af styregruppen fremhævede, at det har været en naturlig proces, at styregruppen i begyndelsen tog de vigtigste beslutninger, hvor det efterhånden blev arbejdsgruppen, som overtog den daglige drift.

Et medlem af styregruppen fremhævede endvidere, at støtten til holdlederen, især i projektets opstartsfasen, ikke havde været tilstrækkelig og at man med fordel kunne tilknytte en form for supervision til holdlederrollen, hvilket man således valgte. Flere understreger desuden, at der hverken i rammerne for holdlederens opgaver eller for projektet var formuleret en pædagogisk linje man kunne støtte sig til. Holdlederen selv påpeger, at det har været mest naturligt at støtte sig til én bestemt person i styregruppen vedrørende pædagogisk sparring, og derudover tage udgangspunkt i - og fokusere på motivationen hos den enkelte deltager.

Samarbejdet mellem holdlederen og styregruppen har ifølge flere i styregruppen været præget af, at holdlederen på meget tilfredsstillende vis har formået at opsøge de relevante personer med spørgsmål ofte specifikt relateret til det "system" det enkelte styregruppemedlem har repræsenteret og i forhold til den uformelle arbejdsdeling, der har været internt i styregruppen. Holdlederen har, til trods for mangel på koordineret kontakt med styregruppen, oplevet opbakning til de initiativer hun har forelagt.

Både medlemmer af arbejdsgruppen og styregruppen udtrykte generel tilfredshed med, at holdlederen har formået at være opsøgende og informerende i forhold til de forskellige parter. Holdlederen påbegyndte jobbet uden noget kendskab til kvindernes baggrund og uden specifik erfaring med dagpenge- eller kontanthjælpssystemet. Enkelte har påpeget i tilknytning hertil, at holdlederen har skullet bruge mange ressourcer på at indhente viden og informationer om deltagernes muligheder og almindelig praksis og lovgivning indenfor de respektive systemer, som i et vist omfang kunne have været afhjulpet, hvis holdlederen på forhånd havde haft indblik heri.

Det har ligeledes været enkelte arbejdsgruppemedlemmers opfattelse at holdlederen med fordel kunne have benyttet et vist personligt kendskab til deltagerne og deres baggrund fra projektets begyndelse. Det gælder især de deltagere, der har vist sig at have større og sværere problemer end ellers antaget.

Det er dog samtidig vurderingen blandt flertallet i styregruppen og arbejdsgruppen, at holdlederens opnåede personlige kendskab og fortrolighed med den enkelte deltager rækker langt ud over, hvad man ville kunne opnå inden for den sagsbehandling og vejledning, der tilbydes i de respektive systemer. Holdlederen har ifølge flere formået at være "100% på kvindernes side" også overfor systemerne, hvilket har resulteret i, at holdlederen har kunnet identificere behov og kommunikationsproblemer deltagerne og systemerne imellem.

Det er vurderingen blandt nogle styre- og arbejdsgruppemedlemmer og holdlederen, at man med fordel kunne have ansat og derved også have inddraget holdlederen på et tidligere tidspunkt i projektet det vil sige i planlægningsfasen. Man kunne muligvis også have fremskyndet deltagerne accept af holdlederens rolle og tilstedeværelse derved, hvis holdlederens arbejdsopgaver var tydelig for alle parter og hvis holdlederen evt. indgik i undervisningen i det første halve år som underviser.

Det er således evaluators vurdering, at holdlederens samarbejde med styregruppen og arbejdsgruppen har været processuelt udviklet i takt med, at kravene til - og behovene for holdlederens støtte og vejledning er blevet synlige. Det er i høj grad deltagerne behov, der har været styrende for holdlederens arbejdsopgaver og dermed også for det samarbejde holdlederen har hentet i styregruppen og arbejdsgruppen, hvad enten det har været i kollektive beslutninger eller i individuel sparring og vejledning.

6.3 Kontakten til deltagerne

Midtvejsevalueringen konstaterede at flertallet af styregruppen og arbejdsgruppen mente at holdlederen havde været en afgørende faktor for den fremdrift, der kunne spores hos deltagerne efter det første halve år under projektet.

Blandt deltagerne var der i midtvejsevalueringen delte meninger om holdlederens virke. Flere fandt det svært at placere holdlederens egentlige rolle, hvor blandt andet holdlederens opfølgning på deltagerne fravær skabte usikkerhed. Flertallet gav dog udtryk for,

at holdlederen havde fundet en form de kunne være tilfredse med. Nogle fremhævede desuden at hun havde været der, når deltagerne fandt behov for hendes støtte og vejledning.

I det sidste år på projektet har holdlederens kontakt til deltagerne i nogen grad ændret karakter i og med, at holdleder og deltager ikke længere har været samlet. Kontakten mellem holdlederen og nogle deltagere har udviklet sig til at blive mere personligt, mens kontakten til andre har været minimal og fastholdt udelukkende via holdlederens opsøgende kontakt til den enkelte. Den tætte kontakt har primært været fastholdt og udviklet med de deltagere, som aktivt har benyttet caféen og deltaget i fælles arrangementer, som holdlederen har forestået. Ifølge både holdlederen og flertallet af deltagerne har samlingspunktet i caféen været holdlederen som støtteperson og menneske og ikke i samme grad fællesskabet deltagerne imellem.

Via interviewene med deltagere og holdleder er det samtidigt fremgået, at der i relation til kontakten mellem holdlederen og deltagerne, har været en tendens til, at flere blandt kontanthjælpsmodtagerne har benyttet caféen og dermed også holdlederen som vejleder og støtteperson. Der har samtidig været en tendens til, at de deltagere, som holdlederen primært selv har skullet opsøge og som ikke har benyttet caféen eller deltaget i fælles arrangementer, fortrinsvis har været dagpengemodtagere.

Ifølge et stort flertal af deltagerne har holdlederen spillet en meget positiv rolle i projektet og har været en afgørende støtte i forbindelse med den enkelte deltagers private liv og dagligdag samt i den enkeltes forsøg på at håndtere problemer i relation til job og uddannelse og søgning hertil. Flere har desuden påpeget værdien af, at holdlederen har været god i spidsbelastninger, god til at opmuntre og god til at være indpisker. Flere fremhæver desuden at holdlederen har været til disposition når deltagerne har taget kontakt til hende. Hun har "*altid været der*", "*man har ikke skullet bestille tid*" og hun har været "*som en slags veninde*" og "*som en mor*".

Ifølge holdlederen har kontakten til deltagerne det sidste år af projektet båret præg af, at arbejdsopgaverne har været diffuse og at holdlederen har været alene i den grundlæggende og umiddelbare vurdering af, hvilke problemer hos hvilke deltagere, der skulle sættes ind overfor. Problemløsningen har således også haft karakter af, at holdlederen har været opsøgende overfor offentlige instanser herunder Børn & Unge afdelingen i kommunen, når problemer f.eks. er afstedkommet af vanskeligheder med børnene men også af opsøgende kontakt til enkelte virksomheder og uddannelsessteder.

Holdlederens rolle har i de sammenhænge ifølge holdlederen været at formidle i en "kommunikationskløft", hvor deltagerne "har hørt noget andet end det sagsbehandlaren har sagt" i en "ikke ligeværdig samtale", hvor deltagerne blandt andet har været "hæmmet af at skulle italesætte egne problemer", som i værste fald kunne have dybt menneskelige konsekvenser for den respektive deltager. Ifølge flere medlemmer af styregruppen og arbejdsgruppen har holdlederen været på kvindernes side og har altid taget dem med på råd inden hun har taget initiativ til kontakt med andre instanser.

Ifølge evaluators vurdering har det således været et generelt fænomen, at holdlederens kontakt til deltagerne i det sidste år af forløbet, har været affødt af den processuelle udvikling, der er beskrevet ovenfor og som har medført, at flere deltagers afklaring af ønsker om fremtidig beskæftigelse og konfrontationer med dagligdagen i job eller på skole, har synliggjort behovet for andre indsatsområder i holdlederens arbejde.

Blandt styregruppe- og arbejdsgruppemedlemmerne var der bred enighed om, at holdlederens store empati og indlevelsesevne samt hendes oparbejdede kontakt og tilknytning til deltagerne, har medført en øget og ny viden, der vedrører den enkelte deltager men også målgruppen generelt. Holdlederens kontakt i projektet har således medvirket til at synliggøre en række problemstillinger i målgruppen blandt dagpenge - og kontanthjælpmodtagere, som stiller krav til en større afklaring af deltagernes personlige og familiære ståsted samt deres kvalifikationer og egnethed i forhold til den uddannelse eller det job, man søger at vejlede hen imod. Flere blandt styregruppe- og arbejdsgruppemedlemmerne var ligeledes af den opfattelse, at man i højere grad burde have inddraget den enkeltes familiesituation og forene det arbejdsmarkedsrettede med den enkeltes sociale liv for derved, at kunne støtte og fremme den enkeltes motivation.

Det er evaluators opfattelse, at man med fordel kunne overveje at implementere familierådgivning og psykologisk rådgivning som en integreret del af projektet for derved at fordele ansvaret over for den enkelte på professionelle hænder efter individuelle behov og således også undlade at lade holdlederen alene have den daglige støttefunktion over for deltagerne.

Man kunne samtidig overveje at tilrettelægge kursusforløbet således, at deltagerne skulle gennemgå et vejledningsforløb med holdlederen, hvor alle krav til - og konsekvenser af uddannelsesforløbet eller arbejdsforløbet, ville blive gennemgået og klart for den enkelte. Man kunne f.eks. fokusere på om arbejdsforhold og arbejdstider efter endt ud-

dannelse vil være forenelige med de krav det stiller til familielivet, f.eks. at være enlig forsøger med børn.

6.3.1 Caféen – samtale og støtte til psykosociale problemer

Ifølge holdlederen udviklede idéen om en jobklub sig til at blive en café, som fysisk var placeret i tilknytning til jobformidlingen i Korsør Kommune og hvis funktion i høj grad blev bestemt af de behov deltagerne havde til lektiehjælp, kontakt og samtale med holdlederen. Caféen, hvis formål var at etablere netværk blandt deltagerne, blev således et rum, udelukkende for projektets deltagere, som kunne komme og få lektiehjælp til sig selv og deres børn samt et sted, hvor holdlederen var til rådighed med hjælp, vejledning og personlig støtte, når deltagerne havde mulighed for at komme der, hvilket var hovedsageligt i eftermiddags- og aften timerne. Ifølge holdlederen opstod behovet for en lektiecafé frem for en jobcafé fordi *"ikke mange var i job – og fordi de der var i job, ikke kom i caféen"*.

Jf. midtvejsevalueringen kunne man ifølge holdlederen og på baggrund af konkrete behov for psykologisk bistand med fordel have tilknyttet en psykolog til projektet allerede i det første halve år. Som konsekvens af uenighed i styregruppen og arbejdsgruppen kombineret med en deltageres mulighed for at søge om psykologhjælp via egen sagsbehandler i samråd med egen læge, blev der ikke i første omgang taget yderligere tiltag i retning af at integrere en mulig psykologisk støttefunktion i projektet.

Som et resultat af en tiltagende personlig kontakt og fortrolighed mellem holdlederen og nogle af deltagerne det seneste år, er kendskabet til deltageres psykosociale problemer, blevet øget i en grad som har været overraskende både for holdlederen og for flertallet af medlemmerne i styregruppen og arbejdsgruppen, herunder også nogle tilfælde, der som har haft den forudgående sagsbehandling med de respektive deltagere. Den styrkede vished om, at der blandt deltagerne fortsat var behov for personlig psykologisk bistand, medførte, at deltagerne i det sidste års forløb deltog i et fællesmøde med en psykoterapeut og efterfølgende blev tilbudt samtale med denne.

Det er således blevet mere klart i løbet af det sidste år på projektet, at flere af deltagerne havde psykosociale problemer af en karakter, som dels var ukendte og dels stillede så store krav til den personlige støtte og vejledning, at det ifølge holdlederen ville have

været meget relevant og gunstigt for den enkelte deltager, at inddrage en psykolog eller tilbyde deltagerne psykologhjælp som en integreret del af projektforsløbet.

Ifølge holdlederen og medlemmer af styregruppen og arbejdsgruppen har de personlige problemer for flere deltagere samtidig haft baggrund i eller sammenhæng med deltagerens børn og/eller generelle familieliv. Der har med andre ord også været behov for, at holdlederen, i enighed med de respektive deltagere, skulle yde deltagerne støtte og vejledning blandt andet ved at tage kontakt til kommunens Børn & Unge afdeling, for på den måde at kunne yde en mere sammenhængende familierådgivning - og støtte til den enkelte deltager.

Ifølge projektets formål med at bibringe kvinderne nye faglige og personlige kvalifikationer, der gør at de kan få mulighed for at søge/opnå uddannelse og/eller varig beskæftigelse har projektets prioritering mellem den personlige- og den faglige opkvalificering ifølge holdlederen ikke været klart formuleret og heller ikke afstemt den enkelte deltagers ståsted, kompetencer og kvalifikationer. Holdlederen påpeger i den forbindelse, at man først i den sidste del af forløbet er blevet klar over, at fortrinsvis vejledning i retning af uddannelse for nogle deltageres vedkommende ikke har været optimal og at den har beroet på et manglende kendskab til, hvad der antageligt har været den enkelte deltagers boglige evner; men også hvad der har vist sig at være psykosociale problemer.

I forhold til karakteren og omfanget af de psykosociale problemer og af deltagernes faglige- og boglige kompetencer og ståsted, som projektet løbende har erfaret, er det således evaluators vurdering at projektets manglende kendskab til problemernes omfang og karakter har medvirket til, at realistisk vejledning og reel støtte ikke har været underlagt optimale betingelser.

Som tidligere beskrevet var flertallet af styregruppe- og arbejdsgruppemedlemmerne af den opfattelse, at erfaringen fra projektet har vist dem, at det første halve års uddannelses- og afklaringsforløb med fordel kunne have orienteret sig kraftigere i retning af en eller anden form for individuel og personlig afklaring. Hensigten hermed skulle være at tegne et mere præcist billede af, hvilken uddannelses- og arbejdsmarkedsrettet vejledning den enkelte person havde behov for og afstemme vejledningen i forhold til den enkelte deltagers livssituation, herunder ved eventuelt at inddrage kommunens familie- og Børn & Unge rådgivning.

Som beskrevet ovenfor i kapitel 4, var der blandt styregruppens og arbejdsgruppens medlemmer og hos holdlederen markant forskellige holdninger til, hvordan et afklaringsforløb skulle sammensættes og hvornår det ville være hensigtsmæssigt at lade deltagerne gennemgå en test. Et medlem af styregruppen påpegede i den forbindelse, at man som udgangspunkt må tilføre denne målgruppe nogle succesoplevelser, før man sætter fokus på hvad deltagerne ikke kan. Der er en risiko forbundet med individuel afklaring på et tidligt tidspunkt, idet deltagerne dermed bliver konfronteret med eventuelle faglige eller boglige mangler på kompetencer og personlige problemer inden de får lejlighed til, at finde og opbygge den motivation, som er nødvendig for at sætte gang i en proces, som skal føre til uddannelse eller til job på arbejdsmarkedet.

I forhold til det ressourceberedskab holdlederen har været givet, mente flere i styregruppen og arbejdsgruppen, at holdlederen i sit arbejde, er nået langt i arbejdet med at afdække, at flere af kvinderne har haft større personlige og psykologiske problemer end man hidtil har haft kendskab til og formået at afdække.

6.4 Kontakten til virksomhederne

I det sidste år har en del af holdlederens arbejdsfunktioner været at forestå kontakten til nogle af de virksomheder, hvor deltagerne var i særligt afslåede jobtrænings- og praktikforløb. I slutevalueringen er fire personer på tre virksomheder blevet interviewet. De har alle haft kontakt og samarbejde med holdlederen, som ifølge alle fire, har været oplysende, en aflastning, god til at kommunikere og en støtte for de respektive deltagere i deres individuelle forløb.

Alle virksomheder har alle fået sig tilfredsstillende informeret om, hvilke kvalifikationer og kompetencer man kunne forvente hos den pågældende deltager. To deltagere har ifølge virksomhedsinterviewene alligevel vist sig at have store problemer med på tilfredsstillende vis at udfylde jobbene. Årsagen hertil kan for begge deltagere tilfældigvis henføres til svære psykosociale problemer samt problemer i forhold til deres børn, hvor problemernes karakter og omfang først er kommet frem i lyset under opholdet på virksomheden. Ifølge virksomhederne har holdlederen spillet en afgørende vigtig rolle i samarbejdet herom. Holdlederen har altid været behjælpelig og har proaktivt foreslået jævnlige møder med og besøg på virksomhederne.

Den tredje deltager har ifølge holdlederen, virksomheden og deltageren selv, haft problemer, som parterne i fællesskab har formået at udvikle et fint samarbejde omkring. Virksomheden har dels været meget socialt ansvarsbevidst, der har været en vejleder tilknyttet deltageren, der har været afholdt jævnlige møder mellem holdleder og virksomhedsrepræsentanter med og uden deltager og så har deltageren selv formået at forbedre sit arbejde og udvikle sig personligt i forhold til sine arbejdsopgaver.

Ifølge evaluatoren har samarbejdet med virksomhederne overvejende været et resultat af holdlederens med tiden tættere kendskab til deltagerne og holdlederens evne til at kommunikere, støtte og aflaste de respektive deltagere og virksomheder. Samarbejdet har desuden været båret af, at man tilfældigt har haft samarbejde med virksomheder, hvis parathed og rummelighed overfor personer med svære og andre problemer end lang ledighed, har været tilstrækkeligt til at gøre jobforløbene mulige.

6.5 Opsummering

Ifølge holdlederen var der brede og til dels mange uklare rammer for holdlederens udførelse af arbejdsfunktioner gennem hele projektet. I det sidste år på projektet skulle holdlederen forestå den detaljerede kontakt, støtte og vejledning af deltagerne. Støtten havde udgangspunkt i møder og samvær omkring caféen samt personlig kontakt og opfølgning på hver enkelt deltager i forhold til de behov deltagerne eller holdlederen kunne identificere i fællesskab eller hver for sig. Ifølge holdlederen stillede ansættelsesforholdet store krav til fleksibiliteten i jobindhold og arbejdstider, hvilket ikke var præcis efterret for holdlederen på forhånd.

Selv om flertallet blandt styregruppen og arbejdsgruppen var af den opfattelse at de brede rammer for holdlederens arbejde var holdlederen bekendt, var både holdlederen og medlemmer af arbejdsgruppen og styregruppen af den opfattelse, at man med fordel kunne have ekspliciteret holdlederens funktioner både overfor deltagerne men også forbindelse med kommunikationen til styregruppen og arbejdsgruppen.

Flertallet blandt styregruppen og arbejdsgruppen fandt dog holdlederens evne til at opøge sparring og indhente svar på beslutninger hos de respektive medlemmer meget værdifuld. Ad den vej har det været muligt at anvise og supplere holdlederen indenfor dagpenge- og kontanthjælpssystemet, som holdlederen ikke på forhånd havde kendskab til.

Holdlederen fandt det diffust og belastende for projektet som helhed, at der ikke var en afklaring i forhold til hvem i styregruppen, der skulle være kontaktperson og koordinere holdninger og beslutninger overfor holdlederens forespørgsler.

Holdlederen og flertallet af medlemmer af styregruppen og arbejdsgruppen var af den opfattelse, at holdlederens med tiden meget gode kontakt med flere deltagere og generelt meget positive varetagelse af sine opgavefunktioner, opnåede en indgående og hidtil ukendt viden om flere deltagere og deres psykosociale problemer. Modsat har det også været opfattelsen at holdlederen i et eller andet omfang burde have været indviet i deltageres personlige baggrund og regelgrundlaget i de respektive systemer fra starten, for på den måde at optimere den støtte og vejledning, som løbende har været påkrævet og efterspurgt fra deltagerne.

Holdlederens kontakt til deltagerne har gennem hele projektet haft afgørende betydning for fremdriften hos deltagerne. Holdlederen har ifølge deltagerne udfyldt mange roller som støtteperson, inspirator og "mor" og var i tilknytning til caféen, som lektiecafé og mødested også en slags omdrejningspunkt for det fællesskab, som blev udviklet i løbet af det sidste år blandt nogle af deltagerne.

Som konsekvens af at ikke alle deltagere benyttede caféen, blev holdlederens kontakt til deltagerne spredt. Nogle blandt deltagerne havde udelukkende kontakt til projektet i forbindelse med holdlederens opsøgende henvendelser. Det medførte samtidigt, at kontakten til deltagerne ændrede karakter i takt med at deltagerne blev spredt på individuelle forløb.

I takt med at kendskabet til deltageres psykosociale problemer steg, blev det yderligere aktuelt for holdlederen at sondre mellem personlig og eller faglig opkvalificering af den enkelte deltager.

Det ville ifølge evaluators vurdering have været optimalt at implementere familierådgivning og psykologisk rådgivning som en integreret del af projektet.

Holdlederens kontakt til virksomheder, hvor deltagerne indgik i jobtræning eller praktik, blev vurderet meget positivt af virksomhederne. Holdlederen havde informeret tilfredsstillende, været proaktiv i sin kommunikation vedrørende deltagerne og støttende både overfor de respektive deltagere som overfor de involverede virksomhedsrepræsentanter.

7 SAMARBEJDSRELATIONER

Dette kapitel har til hensigt at rette fokus på de organisatoriske rammer for projektet og omhandler derfor det tværsektorielle samarbejde primært mellem AF og kommunen, herunder hvilke faktorer, der eventuelt fremmede og hænmede indsatsen i forhold til projektets mål om en fælles indsats for ressourcens ledige.

Afsnittet indeholder således en gennemgang af samarbejdet mellem styregruppen og arbejdsgruppen, samarbejdet mellem AF, kommunen og KAD's a-kasse samt samarbejdet med virksomheder, som projektet har haft et samarbejde med i tilknytning til deltageres jobtræningsforløb og praktikophold.

7.1 Mellem styregruppe og arbejdsgruppe

Det skal indledningsvis bemærkes, at arbejdsgruppens sammensætning har været vurderet det sidste år jf. afsnit 1.2. Arbejdsgruppen har således bestået af to fra kommunen, en repræsentant fra en a-kasse, en repræsentant fra AF (som periodisk har været et styregrupped medlem) samt to repræsentanter fra styregruppen og holdlederen.

Af midtvejsevalueringen fremgik det, at samtlige af de interviewede i styregruppen og arbejdsgruppen mente, at der havde været et godt samarbejde mellem de samarbejdspartener, der havde været tilknyttet projektets kursusforløb det første halve år trods holdningsforskelle i forhold til den pædagogiske linie og i forhold til inddragelse af psykologbistand.

Ifølge nogle blandt styregruppen og arbejdsgruppen har holdningen i forhold til det sidste års forløb fortsat været, at samarbejdet har været godt mellem de to grupper. En påpeger modsat, at der ikke har været noget decideret samarbejde; men at kommunikationen er foregået pr. telefon mens en anden kritik lyder på at der har manglet en kobling mellem de to gruppers funktioner, roller og kommunikation. Yderligere to, har tillige vurderet, at det ville have været gavnligt med en præcisering af kommunikationen. En tredje har fundet samarbejdet diffust. I begyndelsen tog styregruppen alle beslutningerne, hvor det med tiden er blevet mere og mere naturligt at arbejdsgruppen har taget over. Samme person henviste desuden til, at der indgik for mange i samarbejdet i op-

startsfasen, som derved blev kaotisk og at samarbejdet blev mere konstruktivt i takt med, at antallet af medlemmer i arbejdsgruppen er faldet.

Flere pegede på at det har været en naturlig proces og en god arbejdsdeling, at styregruppen har forestået håndteringen af det økonomiske, planlægningen, rammerne og evalueringssiden mens arbejdsgruppen har varetaget forholdet til deltagerne på individniveau herunder den daglige pædagogiske linie. En mente at overlappningen med styregruppemedlemmer i arbejdsgruppen udgjorde "kittet" der bandt tingene sammen. Samtidig pegede to medlemmer på at arbejdsfordelingen har haft en processuel udvikling, at den har været ad hoc præget og at den pædagogiske linie ikke har været fastlagt på grund af uenigheder.

Der var tilsvarende forskellige betragtninger blandt medlemmerne i styregruppen og i arbejdsgruppen omkring hensigtsmæssigheden i strukturen for samarbejdet. Tre pegede, at man med fordel kunne have inddraget arbejdsgruppemedlemmerne i planlægnings- og opstartsfasen, for derved at kunne drage større nytte af de erfaringer fra de personer, som tidligere har haft den daglige kontakt med deltagerne. En pegede, at der ikke har været en præcis, klar og formuleret rollefordeling mellem de to grupper og det ville have været mere optimalt med én gruppe. I modsætning hertil fremhævede en tredje, at en anden flad struktur med en lille styregruppe og et netværk af sagsbehandlere med tæt kontakt til deltagerne, ville have været at foretrække.

Set i forhold til, at samarbejdet har været et pilotprojekt og dermed ikke baseret på samarbejds erfaring, kunne man eventuelt med fordel have overvejet en løbende status på samarbejdet i styre- og arbejdsgruppen. Det er således evaluators vurdering, at der med fordel kunne have været etableret en formaliseret rollefordeling mellem de to grupper, så det var klarlagt for alle, hvem af parterne der udlagde de pædagogiske rammer og hvem der reelt var beslutningsdygtig i forskellige sammenhænge.

Det er samtidig evaluators vurdering, at projektets erfaringer med deltagernes svære psykosociale problemer, har aktualiseret behovet for en større afklaring af deltagernes kompetencer, kvalifikationer og sociale ståsted.

Et medlem af styregruppen vurderede, at social- og arbejdsmarkedspolitikken har ændret sig totalt siden projektet tog sin begyndelse og på den måde har medvirket til, at projektet i et vist omfang er blevet utidssvarende. Hermed fremhæves, at der i dag rettes større fokus på individualisering og opmærksomhed omkring den enkelte samt ikke

mindst individuel afklaring, som ligger til grund for den endelige støtte og vejledning, som særligt mennesker med svære personlige problemer har behov for.

Flere blandt styregruppen og arbejdsgruppen har måttet erkende, at de i takt med et øget kendskab til deltageres psykosociale problemer, har fundet psykologhjælp relevant for flere deltageres videre udvikling.

7.2 Mellem AF, Kommunen, en a-kasse og øvrige aktører

På baggrund af midtvejsevalueringen var det vurderingen blandt medlemmerne af styregruppen og arbejdsgruppen, at det tværsæktorielle samarbejde mellem AF, kommunen, en a-kasse og de anvendte kursusudbydere fra AOF og AMU fungerede tilfredsstillende det første halve år, trods holdningsforskelle i forhold til muligheden for inddragelse af psykologbistand og holdningsforskelle i forhold til den pædagogiske linie på projektet.

Ifølge flertallet i styregruppen og arbejdsgruppen har det tværsæktorielle aspekt i samarbejdet været lærerigt, mens nogle har fundet det besværligt. En sagde ” *det har været besværligt med så mange baggrunde også inden for hvert system. Man er blevet provokeret og udfordret, men alle har vist rykket sig og sidegevinsten er nu, at AF og kommunen skal fysisk sammenlægges*”.

En anden fandt, at ”*det var spændende med to systemer, vi skulle vænne os til hinanden*” mens en tredje mente, at den eksisterende uenighed kunne indkredses til forskelle mellem den sociale- og den arbejdsmarkedsrettede tilgang til deltagerne. Som det er også fremgået tidligere i rapporten, har der generelt været forskellige holdninger til, om det var deltageres livskvalitet og dermed en social vægtning, der skulle være projektets omdrejningspunkt eller det skulle være det arbejdsmarkedsrettede, hvor det afgørende var at få deltagerne i beskæftigelse. Det er dog samtidig opfattet sen blandt flere, at fundamentet for deltageres udvikling, har været netop at skabe en fornuftig sammenhæng mellem den enkeltes sociale liv og en fremtid på arbejdsmarkedet eller i uddannelsessystemet.

Det er evaluators vurdering, at samarbejdet mellem AF og kommunen har været positivt og lærerigt for alle parter. Ifølge evaluatoren er en af årsagerne hertil, at samarbejdsfladen har været drevet og inspireret af projektmagere med afsæt i forskellige lovgivnings-

grundlag, som fortrinsvis har bemærket sig ved at være ildsjæle med udgangspunkt i arbejdsmarkedspolitikken og i socialpolitikken. De har samtidig været individuelle personligheder med forskellige menneskesyn og erfaringer indenfor egne rækker og så har projektet været aktørstyret og ikke topstyret fra de respektive systemer.

En anden årsag til at samarbejdet i overvejende grad har forløbet positivt, har ifølge evaluatoren været holdlederens evne til at navigere i flere systemer blandt mange personer med forskellig baggrund og fokus på arbejdsmarkedets rettede- og sociale aspekter i for søget på at finde metoder, der kunne hjælpe svage ledige i beskæftigelse eller i uddannelse. Det har ifølge evaluatoren desuden været en fordel, at holdlederens fokus her været den sociale støtte og individuel tilgang til deltagere, idet deltagere med svære problemer ud over ledighed har udgjort en ikke uvæsentlig del af projektet.

7.2.1 Samarbejdet med virksomheder

Den sidste samarbejdspartner, som har spillet en rolle i projektet har været virksomheder med deltagere ansat, i praktik eller i jobtræningsforløb, som har haft kontakt til projektet hovedsageligt via holdlederen. På baggrund af den erfaring projektet har opsamlet i forhold til deltagernes ståsted, har forudsætningen for at lade de respektive virksomheder indgå i evalueringen, været at deltagere skulle godkende og acceptere, at arbejds-giveren blev interviewet. Projektet har således bevidst undladt forudgående orientering af virksomhederne. Hvor deltageren selv har forestået al kontakt, har der været begrænset eller ingen kontakt fra projektets side. Man har udelukkende kontaktet de virksomheder, hvor primært holdlederen har vurderet et behov. Det vil sige hos deltagere med større problemer.

Som beskrevet ovenfor i kap. 6 om holdlederen, fremgik det, at kontakten og samarbejdet til de virksomheder, som er blevet interviewet er forløbet positivt. Der har været store og mindre problemer at løse i forbindelse med deltagernes ophold på virksomhederne, men det har været kendetegnende for dem alle, at de har haft baggrund i svære og middelsvære psykosociale problemer, som knytter sig til deltagere men også til deltagernes børn. Med andre ord har virksomhedssamarbejdet omkring deltagere bekræftet, at der blandt deltagere har været så svære psykosociale problemer, at de både har været en barriere for kvindernes parathed i forhold til et ordinært arbejde og i forhold til at fuldføre et regulært skoleforløb; men også af så alvorlig karakter, at det ifølge evaluatoren er tvivlsomt, om de lader sig løse på et tilsvarende projekt af 11½ måneders varighed.

Samarbejdet med virksomhederne har været foretaget under hensyn til deltagernes egne initiativer og motivation og udfra et opsøgende arbejde fra holdlederens side. Samarbejdet har således været udviklet processuelt i forløbet, når deltagerne alene eller i samråd med holdlederen har fundet det interessant eller nyttigt for den enkeltes udvikling eller læring at komme ud på arbejdsmarkedet.

Ifølge evaluators vurdering er det på den ene side et begrænset udbytte, man har haft ud af det pågående samarbejde med virksomhederne i forhold til at hjælpe deltagerne i beskæftigelse. Det er på trods af holdlederens kontakt, som har været præget af god proaktiv søgning og aktiv opfølgning. På den anden side har det været gunstigt, at man fra projektets side, har ladet den enkelte deltagers motivation være styrende for hvilke job og virksomheder, man skulle afprøve. Projektet har således også undladt, hvad der efter evaluators vurdering, formentligt ikke ville være realistisk - at forhåndsaf tale jobtrænings forløb med virksomheder, der ikke ville matche deltagernes egne personlige behov og ønsker - specielt - i denne målgruppe.

Man kunne dog overveje et virksomhedssamarbejde, i forlængelse af, at man fra projektets side havde opnået en større afdækning af den enkeltes ståsted, så man undgik valg af jobs, som ikke var tilpasset den enkeltes evner, personlighed og familiære ståsted.

7.3 Opsummering

Samtlige medlemmer af styregruppen og arbejdsgruppen mente, at samarbejdet var godt på trods af uenigheder i forhold til den pædagogiske linie og i forhold til inddragelse af psykologbistand. Enkelte medlemmer påpegede i modsætning hertil, at kommunikationen mellem styregruppen og arbejdsgruppen imellem ikke var optimal, herunder at den manglede en kobling og generelt manglede at blive præciseret.

Det blev samtidig fremhævet at arbejdsfordelingen mellem de to grupper undervejs havde undergået en processuel forandring, hvor nogle fandt at arbejdsgruppen med tiden havde overtaget de fleste beslutninger i takt med, at beslutningerne blev truffet omkring nære problemer vedrørende deltagerne og ikke som i det første halve år i forbindelse med økonomi- og rammestyring i styregruppen.

Der var tilmed forskellige holdninger i styregruppen og arbejdsgruppen til, hvordan strukturen for et tilsvarende samarbejde burde tage sig ud. Nogle fandt det relevant i

højere grad at inddrage arbejdsgruppemedlemmerne i planlægningsfasen mens det også blev foreslået kun at danne én reel styregruppe og dertil knytte et netværk af sagsbehandlere.

Det er således også evaluators vurdering, at projektets erfaringer med deltagere med svære problemer har aktualiseret behovet for en større afklaring af deltagernes kompetencer og sociale ståsted.

Den afgørende forskel og årsag til uenigheder mentes at kunne indskrænkes til forskelle mellem den sociale og den arbejdsmarkedsrettede tilgang til deltagerne og dermed til uenigheder om hvorvidt det var deltagernes livskvalitet og dermed en social vægtning, der skulle motivere deltagerne til beskæftigelse eller det skulle være arbejdsmarkedet støtte og vejledning.

Efter evaluators vurdering er det tværsektorielle samarbejde forløbet positivt af flere årsager. Dels har samarbejdet været båret af ildsjæle og projektmagere i et aktørdrevet samspil og dels har holdlederen formået at navigere i flere systemer blandt mange personer - "*flere kokke*". Samtidig har holdlederens evne til at prioritere den sociale støtte og vejledning været af stor værdi for den aktuelle målgruppe.

8 EVALUATORS VURDERING OG BEMÆRKNINGER

I det følgende fremsættes evaluators vurdering og forslag til fokuspunkter på baggrund af den gennemførte midtvejs- og slutevaluering.

8.1 Samlet vurdering af projekt "Korsørkvinder i arbejde"

Det er evaluators vurdering, at det for flertallet af deltagerne er lykkedes at skabe en positiv udvikling i forhold til motivation for uddannelse og beskæftigelse. Måsatningen om, at 10 deltagere skulle være i gang med et uddannelsesforløb, være i ordinær beskæftigelse eller i gang med et jobtræningsforløb ved projektets afslutning, er blevet realiseret. Måsatningen er således nået for samtlige syv dagpengemodtagere og for tre ud af syv kontanthjælpsmodtagere.

Blandt forklaringerne på denne udvikling skal findes den synergieffekt og gruppedynamik, der er opstået ved at bringe 16 kvinder, med en række fælles problemer i forhold til at kunne fungere og begå sig i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet, sammen og især den tætte individuelle opfølgning og støtte, der er foretaget af holdlederen.

I forhold til gruppedynamikken er det evaluators vurdering, at den homogenitet, der er tilstræbt i forhold til køn og alder i sammensætningen af holdet, har virket fremmende i forhold til etableringen af den bærende gruppedynamik.

I forhold til holdlederens rolle er det evaluators vurdering, at holdlederfunktionen og især den konkrete måde, hvorpå holdlederfunktionen er blevet varetaget på har haft en afgørende og central betydning for de realiserede effekter af projektet. Det har spillet en væsentlig rolle, at der i holdlederfunktionen ikke har været indlagt opgaver i forhold til sagsbehandling og udmåling af økonomiske ydelser til deltagerne.

Efter midtvejsevalueringen låder en stor opgave for holdlederen i forhold til at fastholde kontakten til de deltagere, der ikke umiddelbart så et behov for holdlederens opfølgning og ikke mente, at de ville benytte, hvad man dengang troede blev en jobklub; men som endte med at blive en lektiecafé. Den tætte kontakt blev således også primært fastholdt med de deltagere, der kom i caféen, hvor samlingspunktet i udpræget grad var holdlederen, holdlederens vejledning, hjælp og personlige støtte til deltagerne.

Efter evaluators vurdering bør man overveje at integrere en café som et mødested for alle, på et (tidligt) tidspunkt, hvor kursusdeltagerne stadig er samlet. Man kan dermed også få afdækket om det er et attraktivt tilbud for alle, om caféens fysiske placering eventuelt kan være et problem for nogle deltagere og i forlængelse heraf forsøge at afstemme, hvordan man kan opretholde den bedst mulige kontakt for deltagere, som frabeder sig kontakten til deltagere og til holdlederen

Stort set alle deltagere har haft en oplevelse af, at projektet har gjort en forskel, at projektet har givet "*det sidste skub*" og ikke mindst at holdlederens tilstedeværelse har spillet en afgørende rolle for deres udvikling. Flertallet har også gennemgået en stabil udvikling på projektet, som har påvirket deres motivation positivt i forhold til uddannelse og beskæftigelse.

Det er dog evaluators opfattelse, at der for mange deltagere fortsat vil være en række udfordringer, som kan udgøre ikke ubetydelige barrierer for deres fremtidige arbejdsmarkedsparticipation. Efter evaluators vurdering var processen i forhold til at løse personlige problemer med f.eks. at forene rollen som mor med at være aktiv på arbejdsmarkedet / i uddannelsessystemet, psykiske problemer osv. for flere af deltagere i en meget tidlig fase. For nogle deltagere var denne proces ved projektets afslutning endnu ikke påbegyndt.

Efter evaluators vurdering har det forhold, at karakteren og dybden af de personlige problemer for flere af deltagere først reelt blev synliggjort gennem de individuelle forløb, haft konsekvenser for forløbet af de individuelle forløb. For enkelte deltagere – har det muligvis påvirket det endelige udfald af de individuelle forløb.

Efter evaluators vurdering var ikke alle deltagere efter det første halve år klar til egne jobtrænings- eller uddannelsesforløb, hvis formål som beskrevet i projektbeskrivelsen var at kvalificere til ordinær beskæftigelse eller uddannelse.

De individuelle forløb har efter evaluators vurdering givet deltagere mulighed for at prøve sig selv i forhold til arbejdsmarkedet eller uddannelsessystemet samtidig med, at der var mulighed for hente støtte hos holdlederen.

Dermed har de individuelle forløb for nogle deltagere i højere grad bidraget til en afslutning og evt. afklaring af personlige og/eller sociale vanskeligheder i forhold til at

kunne begå sig på arbejdsmarkedet eller i uddannelsessystem et end til en kvalificering i forhold til ordinær beskæftigelse eller uddannelse.

Holdlederen har efter evaluators vurdering spillet en helt afgørende rolle for projektets effekter, for deltagernes udvikling og for kommunikationen mellem alle involverede parter i projektet. Samtidig har holdlederen opnået en indgående og hidtil ukendt viden om flere deltagere og deres psykosociale problemer. Det er således også evaluators vurdering, at holdlederen i sin varetagelse af opgavefunktioner, har været udpræget fleksibel i forhold til deltagernes behov og rummelig overfor både samarbejdsparter som overfor deltagere.

Ifølge evaluator ville det have været optimalt allerede ved projektets start at inddrage familierådgivning og psykologisk rådgivning som en integreret del af projektet, så man havde optimeret det beredskab, deltagerne i nogle tilfælde viste sig at have brug for.

Projektets anlagte pædagogiske tilgangsvinkel til deltagerne har været baseret på at det skulle være deltagernes motivation og lyst, der skulle være i fokus som drivkraft. Det er evaluators vurdering, at uenighed om den reelle og praktiske udførelse i styregruppen og arbejdsgruppen medførte, at det i højere grad blev holdlederens egne vurderinger tilført sparring fra styregruppe- og arbejdsgruppemedlemmer, som fik den afgørende indflydelse på hvorledes deltagerne og deres problemer blev tacklet i de individuelle forløb.

Det er evaluators vurdering, at dette samarbejde om en fælles indsats for resourcesvage ledige, trods holdningsforskelle i forhold til muligheden for inddragelse af psykologbi-stand og til en vis grad den pædagogiske linie, har fungeret meget tilfredsstillende.

Efter evaluators vurdering er det tværsektorielle samarbejde forløbet positivt af flere årsager. Dels har samarbejdet været båret af "ildsjæle og projektmagere" i et aktørdrevet samspil og dels har holdlederen formået at tilegne sig støtte og sparring i flere systemer. Samtidig har holdlederens evne til at prioritere den sociale støtte og vejledning været af stor værdi for den aktuelle målgruppe.

Det er samtidig evaluators vurdering, at der som udgangspunkt for projektet har manglet en formaliseret rollefordeling mellem de to grupper, så det var klarlagt for alle, hvem af parterne der udlagde de pædagogiske rammer og hvem der reelt var beslutningsdygtig i forskellige sammenhænge.

Erfaringen med projektets virksomhedskontakt forstærkede projektets generelle oplevelse af, at der blandt målgruppen er mennesker med sværere problemer ud over ledighed end ellers antaget og at de involverede virksomheder gav indtryk af, at være socialt ansvarsbevidste og til en vis grad rummelige overfor medarbejdere med visse problemer. Projektets samarbejde med virksomheder har bevidst været afgrænset til det samarbejde, der er opstået på initiativ af holdlederen og efter deltagernes interesse. Mest af alt har projektet høstet erfaring og et positivt resultat i samarbejdet med virksomheder via holdlederens aktive opfølgning.

8.2 Erfaringsopsamling – checkliste til fremtidige projekter

I det følgende fremsættes forslag til fokuspunkter ved fremtidige projekter af lignende karakter. Der er i opstillingen af forslagene ikke taget stilling til eventuelle økonomiske konsekvenser og ej heller, hvorvidt det i forhold til gældende lovgivning er muligt.

Visitation

- Der bør ved fremtidige visitationer til lignende projekter i højere grad lægges vægt på gennem individuel afklaring at afdække og vurdere eventuelle psykosociale problemer og indlæringsvanskeligheder hos de enkelte deltagere i forhold til muligheden for at gennemføre projektet.
- Visitationen kunne gøres til en del af projektet.
- Ved projekter som dette, der har til formål at opbygge en øget motivation i forhold til uddannelse og beskæftigelse, bør deltagelse bygge på deltagerens egen beslutning om at deltage.

Indhold

- Man kunne med fordel i planlægningen af indholdet i projektet inddrage personer, der besidder et detaljeret kendskab til karakteristika og forudsætninger blandt deltagere.
- I forhold til eventuelle psykosociale problemer bør deltagerne mere smidigt kunne opnå psykologisk bistand i form af f.eks. individuel psykologhjælp, familierådgivning m.v. Man kunne med fordel overveje om familierådgivning og psykologisk rådgivning skulle implementeres i forløbet som en integreret del af projektet og samtidig sigte mod inddragelse af familien f.eks. i forhold til pasning af børn, lektiehjælp, hjælp og rådgivning i forhold familieproblemer.

- Trods en grundig visitation bør der i indholdet (og varighed) indlægges en fleksibilitet, hvor der i højere grad, i tilrettelæggelse af indholdet, tages højde for deltagernes forskellige behov især i forhold til eventuelle psykosociale problemer og indlæringsvanskeligheder.
- Det bør overvejes, hvorledes deltagerne i højere grad i takt med deres individuelle udvikling kan inddrages i planlægning og fastlæggelse af indholdet.
- Der bør i planlægning af indholdet lægges stor vægt på at integrere en afklaringsproces med en vejledningsproces. Man bør i afklaringen tage højde for den enkelte deltagers livssituation, herunder tage højde for at familien og især børnene inddrages, således at det hele menneske bliver vurderet i forhold til fremtidige job- og uddannelsesforløb. Man bør i den forbindelse gennemgå alle krav til - og konsekvenser dels af uddannelsesforløbet dels af arbejdsforløbet med den enkelte deltager.

Holdlederfunktionen

- Man kan med fordel overveje at ansætte og dermed inddrage holdlederen så tidligt i projektet, at det sikrer en vis form for deltagelse i planlægningsfasen og sikrer at holdlederen får et forudgående detaljeret kendskab til indhold og rammer for projektet samt et mere indgående kendskab til den pædagogiske linie.
- Man bør samtidig etablere en fast kontaktperson i forhold til styregruppen og sikre at holdlederen altid har kendskab til, hvor der kan hentes relevant faglig sparring til holdlederens arbejde.
- Man bør overveje at introducere holdlederen til for eksempel Børn & Unge afdelingen, relevante institutioner og myndigheder, således at man opbygger et fagligt netværk, som holdlederen kan trække på i sit daglige arbejde for derved at kunne tilbyde deltagerne den bedst mulige sammenhængende vejledning og støtte.
- Man kan overveje at lade holdlederen etablere en fælles café sammen med deltagerne på et tidligt tidspunkt. Det kan evt. medvirke til, at flere deltagere vil benytte stedet – og samtidig medvirke til, at der vil blive skabt et større fællesskab på et tidligt tidspunkt.

Organisatoriske rammer

- Der bør inden projektets start være klare retningslinier for hvem og hvorledes holdlederen skal referere til.
- Det bør gøres klart for samtlige medlemmer af eventuelle arbejds- og følgegrupper, hvilken rolle og hvilke kompetencer, de enkelte grupper har.

- Man kunne med fordel på forhånd fastlægge og opnå konsensus om retningslinier og procedurer i forhold til fravær blandt deltagere, mulighed for at forlade projektet p.g.a. uddannelse og håndtering af voldsomt negative og obstruerende deltagere.

9 Bilag 1: Motivationstypologi

Henset til målene for projektet blev der i forbindelse med midtvejsevalueringen opstillet en forståelsesramme, der blev anvendt til at afdække og beskrive udviklingen i deltageres motivation i retning af uddannelse eller beskæftigelse.

Modellen er baseret på det arbejde, der på Projektkontoret for Regionalt AnalyseCenter for Uddannelse i Vejle amt⁶ (RACU) i 1996 – 97 blev gjort med at udvikle en forståelsesramme for motivation hos ledige i forhold til uddannelse eller beskæftigelse. Arbejdet tog udgangspunkt i Carl Rogers⁷, Per Revstedt⁸ samt Jean-Pierre Boutinet⁹. Sidstnævnte har beskæftiget sig med den proces, der går fra, at en person har en diffus ønskedrøm til vedkommende har et projekt rettet mod arbejdsmarkedet, mens Rogers og Revstedt opstiller forståelsesrammer for det "at ville arbejde udviklingsorienteret med sig selv."

Med baggrund i ovenstående teoretikere blev der opstillet en model til beskrivelse af projektmotivation hos deltagere i aktiveringsprojekter. Denne model indeholder i alt 9 trin med en stigende motivation for hvert trin. Modellen og trinene samt en kort beskrivelse af de karakteristiske træk ved de enkelte trin er gengivet i nedenstående skema.

Modellen indeholder tre overordnede trin for motivation: et menneske kan enten være latent motiveret, være motiveret på et urealistisk grundlag eller motiveret på et realistisk grundlag. Tankerne om, at et menneske kan være latent motiveret, er hentet fra misbrugsbehandling. Når en person er latent motiveret, vil det for omgivelserne virke som, at personen ikke er motiveret. Tidligere erfaringer, oplevelser og / eller psykiske problemer m.v. hindrer, at personen er i stand til at manifestere motivationen.

⁶ Regionalt AnalyseCenter for Uddannelse i Vejle amt var et samarbejde mellem Amtet, Kommuneforbundningen og Arbejdsmarkedsrådet i Vejle amt.

⁷ Carl Rogers, On Becoming a Person. A Therapist's View of Psychotherapy, Boston: Houghton Mifflin Company, 1995.

⁸ Per Revstedt, Ingen er håbløs. Motivationsarbejde i teori og praksis, København: Hans Reitzels Forlag, 1995.

⁹ Jean-Pierre Boutinet, Psychologie des conduites à projet, Paris: Presses universitaires de France (Que sais-je?), 1993.

Figur Fejl! Ukendt argument for parameter. Motivationstypologi¹⁰

Niveau	Betegnelse for trinnet	Karakteristiske træk ved dette trin
A: Latent motivation	Trin 1 – ikke deltagende	Dette er gruppen af mennesker, der ikke dukker op til et afklarings- og vejledningsforløb, selv om dette medfører reduktion i deres økonomiske støtte. Det er mennesker, der under presset fra det offentlige, vælger en kriminell løbebane, og det er mennesker der befinder sig på grænsen til misbrug og psykisk sygdom.
	Trin 2 – tvunget deltagende / manglende erkendelse	Væsentligt for denne gruppe af mennesker er, at de ikke ser det som et problem ikke at være tilknyttet arbejdsmarkedet. Det eneste problem for disse mennesker er, at man ikke vil lade dem være i fred. De har det fint, hvis de kan få lov til at slippe for afklarings- og vejledningsforløbet.
	Trin 3 – frivilligt deltagende / manglende ansvarserkendelse	Denne gruppe mennesker ser nok situationen som et problem, men udelukkende et problem af ydre årsager, de selv har intet ansvar for det problematiske i situationen. Disse mennesker er glade for generel vejledning, men trækker sig ved en mere personorienteret vejledning.
B: Manifest motiveret på urealistisk grundlag	Trin 4 - ønskedrøm væk fra noget	Denne gruppe mennesker er ikke båret af en motivation i retning af noget, men af en motivation for at komme væk fra noget i den aktuelle livssituation. Viljemæssigt kan det være en stærk motivation, men i forhold til et afklarings- og vejledningsforløb kan det være svært at finde en vej at gå
	Trin 5 – ønskedrøm uden mål	Denne gruppe mennesker er motiverede, men deres personlige projekter går nemt "i vasken". Det skyldes, at projektet hverken er forankret i eksisterende færdigheder eller i en velbeskrevet plan for, hvorledes projektet kan realiseres. Et projekt på dette trin er ikke målrettet, men nærmere et ønsketema.
	Trin 6 – ønskedrøm med mål	Dette trin er karakteriseret ved de samme træk som foregående trin; blot er der nu ikke tale om et ønsketema, men et mere konkret mål – eksempelvis en bestemt uddannelse.
C: Manifest motiveret på realistisk grundlag	Trin 7 – operationelt projekt	Denne gruppe af mennesker har et realistisk personligt projekt rettet mod arbejdsmarkedet. De krav om omstilling, som dette projekt stiller til personen, er mindre omstillingsmæssigt såvel som over tid. Projektet tager således i meget høj grad udgangspunkt i personens eksisterende kompetencer og kvalifikationer.
	Trin 8 – udviklende projekt	Denne gruppe mennesker har ligeledes et realistisk personligt projekt rettet mod arbejdsmarkedet og med udgangspunkt i tidligere erfaringer såvel som et klart afgrænset og fremadrettet mål. I dette projekt er der dog tale om en noget større og omfattende indsats for at nå målet. Der er således i højere grad tale om en overgangsperiode før arbejds markedet nås.
	Trin 9 – alternativt projekt	Denne gruppe af mennesker har et personligt projekt rettet mod arbejdsmarkedet, der er så forskelligt fra deres tidligere erfaringer, at det kun er deres stræben og forberedelser, der sikrer, at det realiseres. Forskellen på dette projekt og ønskedrømmen er således en grundig bearbejdet plan for at nå målet.

¹⁰ RACU's Projektkontor, Evaluering af vejledningsforløb: En sammenlignende analyse og evaluering af syv forskellige vejledningsforløb for såvel kontanthjælp modtagere som dagpengemodtagere, 1996/97.

I forhold til manifest motivation skelnes mellem, hvorvidt deltageren er urealistisk eller realistisk i sin motivation og rettedhed mod uddannelse eller beskæftigelse. Motivation på et realistisk grundlag tager udgangspunkt i deltagerens eksisterende kompetencer og kvalifikationer, mens motivation på et urealistisk grundlag ikke tager udgangspunkt i eksisterende kompetencer og kvalifikationer.

I anvendelsen af modellen er det vigtigt at sondre mellem kvalitativ og kvantitativ motivation. Man kunne fristes til at sige, at en deltager på niveau C er mere motiveret end en deltager på niveau B, og at en deltager på trin 6 er mere motiveret end en deltager på trin 5 – altså en kvantitativ forskel. Det er imidlertid ikke muligt. En deltager med en ønskedrøm væk fra noget kan være lige så (kvantitativt) motiveret som en deltager med ønskedrøm med mål.

Ser man derimod på kvaliteten i motivationen, altså motivationen vurderet som en bærende drivkraft i det individuelle projekt og eksempelvis en handlingsplan, vil det være sådan, at der skal mere energi til eksempelvis et alternativt projekt end til et operationelt projekt. Forstået på den måde, at det personligt er mere omkostningsfuldt for det enkelte menneske; at det giver flere muligheder for at møde udfordringer, man ikke kan håndtere. Kvalitativt forstået som en motivation, der skal "bære et projekt hjem", er der altså en stigende grad af motivation op gennem de ni kategorier.

Det er ikke sådan, at man starter på et bestemt trin for herefter at måtte udvikle sig op gennem lagene. Snarere er det således, at man kan flytte sig i spring op – og ned – gennem trinene eller lagene af motivation, afhængig af hvad man har af følelser, erfaringer og vanskeligheder med den vejledning og handlingsplan, man er i færd med.

10 Bilag 2: Bemærkninger til metode og datagrundlag

Evalueringen af projektet er gennemført i to trin, en midtvejsevaluering medio 2000 samt en slutevaluering medio 2001. Ved gennemførelse af den samlede evaluering er der trukket på et flerstrengt evaluering design:

- Desk research (projektbeskrivelse, referater m.v.)
- Personlige interview med deltagere
- Personligt interview med holdleder
- Skriftlig midtvejsrapport/(selv)evaluering fra medlemmer af styregruppen og arbejdsgruppen
- Personlige interview med medlemmer af styregruppe og arbejdsgruppe
- Personlige interview med virksomheder

På tidspunktet for slutevalueringen var der 14 ud af 16 startende deltagere på projektet. DMA/Research har gennemført interview med 12 af deltagerne. To deltagere har ikke ønsket at blive interviewet, hvilket de ligeledes ikke ønskede i forbindelse med midtvejsevalueringen. Interviewene havde en varighed fra tre kvarter til halvanden time.

Foruden ovenstående interview med deltagere, styregruppe og arbejdsgruppe samt holdleder er der gennemført fire interview med repræsentanter for virksomheder, der har haft deltagere fra projektet i ordinær eller støttet beskæftigelse. Disse interview har blandt andet haft til formål at belyse de forhold, som virksomhederne eventuelt skal være opmærksomme på som part i opgaven med at integrere udsatte grupper på arbejdsmarkedet.

Efter ønske fra opdragsgiver er der alene gennemført interview på de virksomheder, hvor arbejds-giveren på forhånd var orienteret om, at medarbejderen deltager i projekt "KorsørkVinder i arbejde."

Oversigt over personer fra AF, Kommunen, involverede a-kasser og øvrige aktører, der har bidraget til evalueringen:

- Handicapkonsulent Leila Martini (AF Asnæs), medlem af styre- og arbejdsgruppe
- Projektleder Karen Haumann (Jobformidlingen, Korsør Kommune), medlem af styre- og arbejdsgruppe

- Virksomhedskonsulent Bjarne Mikkelsen (AF Korsør), medlem af styregruppe
- Sektorleder Hanne Palna Lindegaard (Jobformidlingen, Korsør kommune), medlem af styregruppe
- Uddannelseskonsulent Nina Vedel Møller (Kvindeligt Arbejderforbund i Danmark), medlem af arbejdsgruppe
- AF-konsulent Merete Rohde Larsen (AF Korsør), medlem af arbejdsgruppe*
- Socialformidler Alice Jacobsen (Jobformidlingen, Korsør Kommune), medlem af arbejdsgruppe
- Kommunal koordinator Glennie Jacobsen (Jobformidlingen, Korsør Kommune), medlem af arbejdsgruppe
- Projektleder Gurli Vrgoc (Jobformidlingen, Korsør Kommune), medlem af arbejdsgruppe
- Faglærer Kirsten Holm Andersen (AMU -Center Vest- og Sydsjælland i Slagelse), medlem af arbejdsgruppe*
- Faglærer Jørgen Jensen (AOF Korsør Uddannelsescenter), medlem af arbejdsgruppen*

* = alene interviewet i forbindelse med midtvejsevalueringen. Siden midtvejsevalueringen har to medlemmer forladt arbejdsgrupper pga. anden beskæftigelse. Herudover var to medlemmer alene tilknyttet projektet det første halve år.

Herudover er der gennemført fire interview med repræsentanter for tre virksomheder og institutioner.

11 Bilag 3: Indhold i projektets første seks måneder

Kursusdelen har fundet sted på AOF-Korsør, AMU, Ankerhus Seminarium og Kongeskilde Friluftsgård.

Følgende temaer har været brugt i undervisningen: Teambuilding, afdækning af ønsker om uddannelse/beskæftigelse og af kvalifikationer, dannelse af netværk, kommunikation, personlig fremtræden, farve og stil, krav til nutidens medarbejdere, idræt, selvrealisering, følelser og seksualitet, kost, ernæring, vask og miljø rengøring, hygiejne og mad, allergi, madlavning for billige penge, borger i samfundet/lokalsamfundet, slægtforskning, ansvar for eget liv og valg, det udviklende arbejde, arbejdsmarkedsforhold, job og køn, arbejdsmiljø kollegial støtte, voksenlærlinge -ordning og andre støtemuligheder, revalidering, fremtidens kvalifikationskrav, jobansøgning, øvelser i jobansøgning i forhold til konkret arbejdsgiver, besøg af arbejdsgivere, på initiativ af deltagerne et møde med formanden for det regionale arbejdsmarkedsråd (RAR), retshjælp, økonomiske forhold for en familie, SSP-arbejde, udarbejdelse af guide om gratis fornøjelser, edb/Internet, jern og metal, transport, bygge og anlæg (praktisk arbejde) lager og truck, introduktion til køkken/bager/slagter, naturuge (planlægning og afholdelse af fælles familieudflygt i naturen), hygiejnecertifikat, praktiksøgning, omsorgsarbejde, mønstrebrydning, følelsernes intelligens, livskvalitet, egen hændlingsplan, introduktion til jobklub, som på deltageres foranledning blev til lektiecafé.

Der har været besøg på Værested, uddannelsesinstitutioner, virksomheder som kunne tænkes at blive kommende arbejdspladser for kvinderne, Korsør Kommune, Christianborg, private hjælpeorganisationer, teatertur til København, arkæologisk museum, historisk museum, introduktion til børnepasning kaldet "mormor-ordning", ordblindekursus, SOSU-skole, multimedarbejderfunktion, Andersvænge.

I det første halve års forløb har deltagerne været ude i to praktikforløb på lokale virksomheder.

Deltagerne har hver uge stået for en "klassens time", der er ført dagbog for hver enkelt deltager og en fælles. Der har desuden været afholdt en lang række samtaler mellem hver enkelt deltager og holdlederen. Der har været trekantsamtaler med den kommunale sagsbehandler eller andre myndigheds personer, når deltageren har ønsket det. I et par tilfælde er der sket henvisning til egen læge eller til psykolog.

12 Bilag 4: sammenfatning af resultater fra midtvejsevalueringen

Det er evaluators vurdering, at det for flertallet af deltagerne er lykkedes at skabe en positiv udvikling i forhold til motivation for uddannelse og beskæftigelse. Flere af deltagerne stod på tidspunktet for evalueringens gennemførelse således over for at skulle starte eller var startet på ordinære uddannelser og jobtræningsforløb med henblik på ordinær beskæftigelse. Hertil kommer, at flere deltagere har oplevet et øget selvværd og en øget bevidsthed om ansvar for eget liv.

Blandt forklaringerne på denne udvikling skal især findes den synergieffekt og gruppedynamik, der er opstået ved at bringe 16 kvinder med en række fælles problemer i forhold til at kunne fungere og begå sig i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet sammen og den tætte individuelle opfølgning og støtte, der er foretaget af holdlederen.

Hertil kommer, at det tilrettelagte undervisnings- og kursusforløb på trods af deltagernes spredte kritik synes at have givet input til udviklingen blandt deltagerne.

Mens evalueringen viser, at der for flere af deltagerne har været en udvikling, kan fraværet blandt deltagerne undervejs i projektet muligvis tages som udtryk for, at denne udvikling endnu ikke har stabiliseret sig. På den baggrund vil en tæt og individuel opfølgning i den efterfølgende periode, når deltagerne starter på deres individuelle projekter, være væsentlig for at fastholde stabiliteten i den positive udvikling for flertallet af deltagerne.

Visitation og sammensætning af deltagerne

Den visiterede målgruppe var i overensstemmelse med karakteristika for målgruppen for projektet: kort skolegang, ingen erhvervsuddannelse og sparsom / ingen erhvervs erfaring, deltagelse i flere aktiveringsforløb uden succes i forhold til en fast tilknytning til arbejdsmarkedet. I forhold til motivation for uddannelse eller beskæftigelse var flertallet motiveret på et urealistisk grundlag, hvor motivationen ikke var baseret på deltagernes erfaringer og konkrete kompetencer.

Svarene fra de interviewede deltagere på spørgsmålet om, de har familie og venner, der ville kunne hjælpe dem med eventuelle problemer, viste, at der for flertallet af de inter-

viewede var tale om et afgrænset og spinkelt netværk, der generelt ikke rakte ud over den nære familie og det nære bomiljø

Det er vanskeligt på baggrund af et enkelt interview med hver deltager at fastslå dybden og omfanget af de psykosociale problemer udover det allerede beskrevne. Flere af de interviewede gav dog udtryk for, at de af og til oplevede dage, hvor de intet kunne overskue, hvilket for nogle havde resulteret i "lidt for meget" fravær undervejs i projektet.

Halvdelen af de interviewede holddeltagere følte sig dårligt informeret om det konkrete indhold og rammerne for projektet, herunder bl.a. hvor undervisningen skulle foregå. Flertallet af holddeltagerne mente dog, at formålet med, at netop de havde mulighed for at deltage i projektet, var blevet præsenteret for dem.

Af interviewene med holddeltagerne fremgik, at 2 deltagere havde oplevet, at de var blevet tvunget til at deltage i projektet. Ifølge holdlederen havde oplevelsen af tvang og den heraf afledte negativitet og utilfredshed blandt deltagerne fyldt for meget på projektet og udgjort en væsentlig barriere for mange deltagere – også blandt de deltagere, der ikke umiddelbart selv gav udtryk for at være tvunget.

Alle de interviewede deltagere på nær én oplevede, at fællesskabet i forhold til baggrundene for at være kommet eller at have meldt sig til projektet har givet meget positive effekter – både i forhold til at motivere sig selv til "at komme videre", men også til arbejde med de personlige bagvedliggende psykosociale problemer.

Rammer, indhold og pædagogik

Det var ved projektets start hensigten at lade projektet foregå i lokaler stillet til rådighed af Korsør Kommune frem til starten på AMU-forløbet. Dette blev imidlertid bl.a. p.g.a. utilfredshed blandt deltagerne ændret til, at undervisningen foregik hos AOF Korsør Uddannelsescenter og AMU-Center Vest- og Sydsjælland i Slagelse.

Ifølge medlemmer af styregruppen og arbejdsgruppen har AOF ikke holdt sig inden for de aftalte rammer og havde bevæget sig ind på indhold placeret i AMU-forløbet. Det er endvidere styregruppens opfattelse, at AOF ikke har holdt sig til den pædagogiske linie, der inden projektets start blev aftalt, skulle være gældende for AOF-forløbet.

Medlemmer af styregruppen og arbejdsgruppen mente, at problemerne ved overgangen til AMU kunne skyldes, at deltagerne havde vænnet sig til "hyggestuemiljøet" på AOF og at AMU's "mere professionelle miljø" nok havde været et chok for deltagerne.

Da deltagerne ved overgangen fra AOF-forløbet til AMU-forløbet fik kendskab til indholdet i sidstnævnte forløb, gav flere af de interviewede deltagere udtryk for, at de på daværende tidspunkt syntes, at der var for mange gentagelser af, hvad de dels i tidligere aktiveringsprojekter havde prøvet, men også hvad de netop havde været igennem på AOF-forløbet. AOF havde ifølge styregruppen uden forhåndsgodkendelse gennemført introduktionen til social- og sundhedsområdet, som var aftalt til at skulle finde sted under AMU-forløbet.

Dette medførte, at der blev foretaget ændringer i det planlagte indhold i AMU-forløbet. Ifølge de implicerede parter fra AOF blev AMU og arbejdsgruppen dog adviseret om ændringen i forhold til en introduktion til social – og sundhedsuddannelserne i meget god tid.

Det er flere af de interviewede holddeltageres vurdering, at de ved overgangen til AMU-forløbet faktisk følte sig rimeligt afklarede i forhold til, hvad de ville efterfølge og derfor sammenholdt med oplevelsen af "at det havde vi prøvet mange gange før" anlagde en meget negativ indgangsvinkel på forløbet og at de som følge heraf forsøgte mere. Andre gav udtryk for, at de simpelthen var ved at være "kursustrætte".

Omkring halvdelen af de interviewede holddeltagere mente, at det, at undervisningen har foregået på flere forskellige uddannelsesinstitutioner i Slagelse og Korsør og ikke et samlet sted, havde virket forvirrende og givet en vis usikkerhed, mens den anden halvdel ikke havde oplevet problemer og mente, at det havde været godt at se og "prøve" forskellige uddannelsesinstitutioner.

Blandt de øvrige medlemmer af styregruppen og arbejdsgruppen var der dog generel enighed om, at det har været en fordel, at deltagerne skulle vænne sig til og prøve forskellige uddannelsesinstitutioner set i forhold til deres videre udvikling.

I forhold til det konkrete indhold i projektet var der divergerende vurderinger blandt de interviewede holddeltagere. Det er på baggrund af svarene ikke muligt at udpege en del af undervisningsforløbet som det entydigt dårligste eller bedste. Under interviewet fremhævede flere af deltagerne indlægget af en psykolog og besøg af en farvestilsko-

sulent på AOF -delen, mens introduktionen til jern og metal samt bygge og anlæg på AMU-delen ligeledes blev fremhævet.

Flertallet af deltagerne var positive over for de indlagte praktikperioder. Nogle af disse deltagere har brugt praktikperioden til en større afklaring i forhold til fremtidige uddannelses- og jobønsker.

Den pædagogiske tilgangsvinkel til deltagerne har været baseret på at det skulle være deltagerens motivation og lyst, der skulle være i fokus som drivkraft. Samtidig skulle der tages et individuelt udgangspunkt i deltagerne. Ifølge holdlederen har der været vanskeligheder ved at implementere denne pædagogiske linie i praksis bl.a. på grund af deltagerens forskellighed intellektuelt, fagligt og personligt.

I forhold til at give deltagerne mere indflydelse ved f.eks. at ændre elementer i AMU -forløbet, var det holdlederens oplevelse, at dette tiltag ikke øgede motivationen i form af et mindre fravær.

Trods disse vanskeligheder er det dog holdlederens vurdering og vurderingen blandt medlemmer af styregruppen og arbejdsgruppen, at det har været den rette pædagogiske tilgangsvinkel, hvilket også støttes af de fremskridt, der efter evaluators vurdering, kan spores hos deltagerne i forhold til en øget bevidsthed om ansvar for eget liv.

I forhold til holdlederen var der blandt deltagerne indledningsvis en del forvirring omkring, hvilken rolle holdlederen skulle spille – var det en underviser, støtteperson eller kontrollant. Flertallet af deltagerne er dog undervejs blevet afklaret med holdlederens rolle og har anvendt holdlederen som holdepunkt og støtteperson i en udviklings- og afklaringsproces.

Rammebeskrivelsen for holdlederens arbejdsområde har givet en frihed til at lægge indhold i jobbet, men har også medført et større behov for faglig sparring og for løbende at kunne diskutere problemstillinger med arbejdsgruppen. Et behov som indledningsvis ikke blev tilgodeset. Det blev løst ved, at der blev afholdt ugentlige møder mellem holdleder, projektleder fra Jobformidlingen og en repræsentant fra AF Korsør. Hertil kom, at holdlederen løbende afleverede skriftlige statusrapporter.

Det er vurderingen blandt flertallet af medlemmerne af arbejdsgruppen og styregruppen, at holdlederen har været en afgørende faktor for den fremdrift, der har været at spore

hos deltagerne på nuværende tidspunkt og at holdlederen på meget tilfredsstillende vis har formået at udfylde rammerne og forventningerne.

På baggrund af selvevalueringerne og de efterfølgende telefoniske interview er det vurderingen blandt de interviewede medlemmer af styregruppen og arbejdsgruppen, at samarbejdet mellem de involverede parter, herunder AF og Korsør Kommune, trods holdningsforskelle i forhold til muligheden for inddragelse af psykologbistand og til en vis grad den pædagogiske linie, har fungeret meget tilfredsstillende.

Effekter af projektet på nuværende tidspunkt

Der har for flertallet af deltagerne været tale om en personlig udvikling, når der isoleret ses på motivation og afklaring i forhold til uddannelse eller beskæftigelse. Udvikling er foregået fra en motivation på et urealistisk grundlag til en motivation og individuelle projekter i forhold til uddannelse og beskæftigelse, der baserer sig på de eksisterende kompetencer og kvalifikationer. En udvikling som de interviewede generelt tilskriver gruppedynamikken og den gensidige inspiration på holdet og for nogle af deltagerne vedkommende det "at tage ansvar for eget liv".

Efter evaluators vurdering har 10 ud af de 12 interviewede holddeltagere bevæget sig i en positiv retning i forhold til deres motivation for uddannelse og beskæftigelse, mens 2 deltagere ikke har bevæget sig.

I forhold til udvidelse af det personlige netværk og i forlængelse af deltagerne oplevelse af fællesskabet og åbenheden på holdet fremgik det af interviewene, at flere af deltagerne er begyndt at ses privat uden for projektet. Flere af de interviewede deltagere mente, at projektet indtil videre også havde givet dem et personligt udbytte i form af, at de var blevet bedre til "at sige deres mening", mens andre som følge af positive oplevelser i bl.a. praktikperioderne havde fået øget deres selvtillid og tro på at kunne begå sig på arbejdsmarkedet.

I forhold til målet om, at deltagerne skal være i gang med at løse eventuelle familieproblemer udtrykte flere af de interviewede som tidligere beskrevet, at fællesskabet i forhold til baggrundene for at være kommet eller at have meldt sig til projektet har givet meget positive effekter – effekter både i forhold til at motivere sig selv til "at komme videre", men også til at arbejde med de personlige bagvedliggende psykosociale problemer. Hvor langt deltagerne konkret er kommet i processen med at løse eventuelle familieproblemer og problemer af social og psykisk karakter kan på baggrund af et en-

kelt interview med hver deltager være vanskeligt at fastslå. Som tidligere nævnt, gav flere af de interviewede deltagere udtryk for, at de af og til oplevede dage, hvor de intet kunne overskue, hvilket for nogle havde resulteret i "*lidt for meget*" fravær undervejs i projektet.

På den baggrund vil en tæt og individuel opfølgning i den efterfølgende periode, når deltagerne starter på deres individuelle projekter, være væsentligt for at fastholde stabiliteten i den positive udvikling for flertallet af deltagerne.